

JOSIP CUGOVČAN

NARODNA NOŠNJA PODRAVSKIH SESVETA



JOSIP CUGOVČAN
NARODNA NOŠNJA PODRAVSKIH SESVETA

RIJEČ UREDNIKA

Poštovani čitatelji,

izuzetno mi je zadovoljstvo što pred Vas mogu podastrijeti prvu knjigu iz edicije koju smo nazvali „Narodne nošnje Podravine i Prigorja“. Ovo je jedna od dvije edicije (druga je „Tradicijska i običaji, legende i priče Podravine i Prigorja“) koje smo u Zajednici kulturno-umjetničkih udruga Koprivničko-križevačke županije odlučili pokrenuti još 2006. godine s ciljem da se sačuva od zaborava naša tradicija, naši običaji, naše folklorno blago za buduće naraštaje. Naš moto: „Bolje da umre nacija nego tradicija“ - nosio nas je i motivirao da ne posustanemo u našim namjerama. Poticali smo zaljubljenike u tradiciju i običaje da istražuju na terenu, vrijedno bilježe i skupljaju izuzetno bogatu ostavštinu naših baka i djedova. Upravo su naša tradicija, naša nošnja i naš jezik ono po čemu će nas sutra prepoznavati u ujedinjenoj Europi. I eto, nakon dugih priprema i mukotrpnog rada, pred Vama je knjiga „Narodna nošnja Podravske Sesvete“ Josipa Cugovčana, etnografa, slikara, paleontologa i arheologa, istinskog zaljubljenika i zanesenjaka u starine i tradiciju. Vjerujem da će Vas pitki sesvečki govor kojim je knjiga pisana ponukati da knjigu pročitate u jednom dahu i da već sutra zavirite u stare albume, u tamne zakutke Vaših tavana, podruma i ostava i pronađete dio Vaše djedovine, Vaše osobnosti. Uvijek imajte na umu činjenicu da s nama niti počinje niti završava ovozemaljski put i da narod koji zaboravi svoju prošlost nema niti budućnost.

Krešimir Blažek

Josip Cugovčan



ARODNA NOŠNJA PODRAVSKIH SESVETA



Iskreno zahvaljujem na inicijativi i iskazanoj podršci za izdavanje ove knjige Krešimiru Blažeku te Koprivničko-križevačkoj županiji i Zajednici kulturno-umjetničkih udruga Koprivničko-križevačke županije bez čije financijske pomoći ne bi bilo ni ove knjige.

Josip Cugovčan

Koprivnica, veljača 2010.

Edicija
Narodne nošnje Podravine i Prigorja
knjiga 1.

Nakladnik
Zajednica kulturno-umjetničkih udruga
Koprivničko-križevačke županije

Za nakladnika
Slavica Benko

Urednik
Krešimir Blažek

Lektorica
dr.sc. Jela Maresić

Prijepis
Darko Cugovčan

Fotografije
Zdravko Jakupec
Darko Cugovčan

Naslovnica
Djevojka i mladić u rekonstruiranoj nošnji

Prijelom i tisak
Bogadigrafika, Koprivnica

Naklada
500 primjeraka

ISBN
978-953-56087-0-7

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 731102.

PREDGOVOR

Narodna nošnja Podravske Sesvete od 1850. do 1950. godine

Autor Josip Cugovčan, tankočutni i strastveni pučki umjetnik iz Podravske Sesvete, osobiti poštovatelj zavičajnih kulturno-povijesnih silnica, obogatio je ovom vrsnom publikacijom hrvatsku etnografsku i folklorističku suvremenu literaturu. Sveukupna autorova duhovnost i kreativno stvaralaštvo posvećeni su istraživanjima, bilježenju, čuvanju i revitaliziranju različitih segmenata tradicijske pučke kulture, folklornih vrijednosti i umjetničkih dosega žitelja Podravske Sesvete. Njegov rad je izuzetno vrijedan prinos regijskoj i nacionalnoj znakovitosti i posebnosti u svijetlu kulturno-civilizacijske globalizacije.

Okvir slike Podravske Sesvete oblikovan je u kratkom i jezgrovitom uvodnom dijelu što donosi manje-više jasne podatke o lokaciji, povijesnim činjenicama i sudbini stanovništva kao i o tradicijskom gospodarstvu s posebnim osvrtom na domaći uzgoj, značenje i uporabu tekstilnih biljaka - konoplje i lana. Služeći se primjerenom metodologijom rada, autor se analitički posvećuje problematici odjevnog folklornog nasljeđa, dotično, narodnoj nošnji. Temeljem sjećanja i provjeravanih kazivanja starijih mještana te sačuvanih primjeraka narodnog ruha (u fundusima pojedinih muzeja i javno-privatnih etnografskih zbirki u Podravini), autor razmatra lokalne, zavičajne (pro)mijene i napuštanje baštinjenog odjevnog inventara. Kronološki pristup obuhvaća razdoblje od prijelaza 19. u 20. stoljeće a završava s periodom 6. desetljeća 20. stoljeća. Za svako vremensko određivanje izgleda i sastavnica narodne nošnje, prema samostojećim poglavljima pisanog

rada, prikazane su značajke i razlike u odijevanju a koje su bazirane na spolnom (rodnom) i dobnom vrstanju stanovništva ali i određenim funkcijama tradicijskog obrasca nošnje (radne, blagdanske, obredno-običajne, socijalne kao i ornamentike odnosno likovnih ukrasa i pojedinačnih motiva) pa sve do suvremenog odnosa zavičajnog i panskog, nacionalnog kulturnog kruga spram folklorne baštine. Svoju osebujnu paletu zavičajne kulture Josip Cugovčan jednakim marom obogaćuje i fenomenom kose - opisima različitih načina češljanja, odnosno frizurama. Da bi se nošnja mogla spoznati kao primarni i prvi očigledni znak prepoznavanja lokalnog i nacionalnog identiteta, autor poseže i za ostalim sastavnicama cjeline, ukupnosti, narodne nošnje; osim samog gornjeg, vidljivog ruha detaljno je opisano oglavlje, obuća i nakit, ali i donje rublje. Valja istaći još jednu od markantnih vrednota ovog rada, a ona se iščitava u autorovim osobnim komentarima i „usputnim“ refleksijama što se vežu za folklorni život i praksu u Podravskim Sesvetama.

Minucioznim opisima, sjajnim određivanjima spram detalja, temeljitim i jasnim objašnjenjima o načinima izrade i pojedinim modalitetima u kreativnom stvaralaštvu narodnog ruha, autor potpuno svjesno i s uzornom nakanom trajnog čuvanja i konstantne životne prakse pridružuje i svoj jezični stil. Osim bilježenja zavičajnog folklornog nazivlja za različite vrste predmeta (od alatki do obrta i brojnih predmeta materijalne, duhovne i socijalne zavičajne kulture), autor posebno njeguje zavičajni kajkavski govor u kojem je napisano gotovo cijelo djelo. Da bi milinu zavičajnog narječja približio suvremenicima, autor je u rad uvrstio i svoj Rječnik manje poznatih kajkavskih riječi.

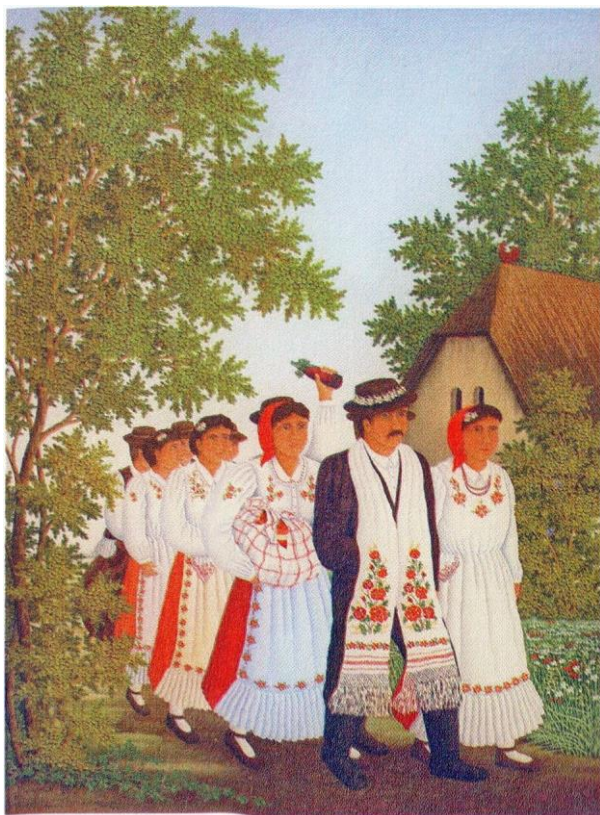
Time je još jednom potvrđena istinska vrijednost zavičajne kulture određena vizualnom identifikacijom nošnje (odijevanja) i narodnim govorom (kajkavskim narječjem hrvatskog jezika) kao istoznačnim vrijednosnim međašima tradicijskog života i običaja.

Ovu izuzetnu pisanu dokumentarnu građu ilustriraju i kolor fotografije. Njihov sadržaj i poruke nose pripadnici KUD-a „Sesvečice“ kojem je umjetnički voditelj upravo Josip Cugovčan. Iz njegove radionice očekuju se i svojevrsni „nastavak“ o Podravskim Sesvetama danas i sada (s posebnim osvrtom na djelovanje i ciljeve rada vrijednih „Se-

svečica"). Do tada, do idućih tako dobro strukovno utemeljenih publikacija, uz najljepše preporuke za publiciranje ali i praktičnu uporabu i primjenu vrijednih podataka, vrsnom i poštovanom autoru Josipu Cugovčanu najiskrenije čestitke!

U Zagrebu, siječnja 2010.

Ivanka Ivkanec, muzejska savjetnica



PODRAVSKE SESVETE

Podravske Sesvete tipično su podravsko mjesto, smješteno najistočnije u Koprivničko-križevačkoj županiji. Udaljene su od podravske magistrale 7 kilometara te isto toliko od rijeke Drave i državne granice sa susjednom Mađarskom. Okružene su prekrasnim hrastovim šumama, vrbicama, livadama i oranicama. Svu tu prirodnu ljepotu dopunjava protjecanje dvaju prelijepih potoka, na sjeveru Rog-Struga, a na jugu Kopanjeka. Na području Podravske Sesvete završavaju pješčani brežuljci nekada pustinskoga izgleda, davno stvoreni nanosima vjetra. Za razliku od nekadašnjega pustinskoga izgleda, kad su ih ljudi zvali Krvavi peski, danas su te površine obrasle prekrasnom akacijevom šumom ili pretvorene u oranice na kojima uspijevaju duhan, kukuruz, pšenica, zob, ječam, heljda. Ponegdje se još mogu naći zapušteni vinogradi divlje loze koja se na mjesnom govoru zove derektor. Njih je nekad bilo jako puno baš na tim pješčanim brežuljcima. Arheološki ostatci upućuju na to da se na prostoru današnjega mjesta živjelo od prapovijesti, mlađega brončanoga doba, Kelta, antičkih vremena, srednjega vijeka pa sve do današnjih dana. Također se mogu još uvijek pronaći kosti i zubi životinja koje su živjele u ledeno doba: mamuta, nosoroga, bizona, jelena lopatara. Arheološki, paleontološki i etnološki predmeti čuvaju se u zbirci Cugovčan u Podravskim Sesvetama. Samo se mjesto i crkva prvu puta spominju u popisu župa zagrebačke nadbiskupije 1334. i nakon toga 1501. godine u popisu crkava 26 biskupija. 1334. godine crkva je upisana pod nazivom Ecclesio Omnium Sanctorum de Gorbouauk. Današnje je granice mjesta odredio grof Jozef Hanibal 19. rujna (mesece malomešnjaka) 1695. godine.

Po dosadašnjim spoznajama mjesto je dobilo ime po crkvi Svih Svetih koja je bila smještena oko kilometar sjevernije od današnje, koja nosi isto ime. Danas u mjestu živi oko 1800 stanovnika, za razliku iz popisa 1900.

godine kada ih je bilo oko 3500. Žitelji su mjesta od davnina vrlo marljivi i radišni. Bavili su se poljodjelstvom i stočarstvom kao i u većini slučajeva i danas. Nekada su živjeli u velikim obiteljskim zadrugama koje su se raspale između dvaju svjetskih ratova. Bili su oslonjeni na vlastitu proizvodnju i uzgoj namirnica za život nalazeći se izvan magistralnih putova. Zahvaljujući tomu sačuvali su svoje izvorne običaje, sesvetski kajkavski govor kao i izvornu nošnju. Razgovarajući sa svojim kazivačima i zapisujući na terenu više od trideset godina te sakupljajući etnološke predmete možemo zaviriti u prošlost, život i kulturu Sesvečana te doznati što su radili i kako su se oblačili u prošlosti. Svakoje domaćinstvo sijalo lan i konoplju od kojih se dobivalo platno za odjeću. Uzgajali su konje, krave, volove, svinje, ovce i druge domaće životinje. Bilo je dovoljno vune za pletenje te kože za izradu obuće. U mjestu je bilo puno majstora kovača, kolara, strugara, krojača, postolara, stolara i mnogih drugih. Po njihovoj ostavštini i predmetima koji se nalaze pohranjeni u etnološkoj zbirci Cugovčan vidi se da su Sesvečani bili skloni ukrašavanju, kako na drvetu i metalu, tako i na platnu. U svakoj seje kući u zimskim mjesecima tkalo platno od kojega se izrađivala odjeća. Od sijanja lana i konoplje pa do finalnoga proizvoda platna utrošeno je puno truda i muke. Lan i konoplja sijali su se u proljeće da bi se u srpnju konoplje čupale, slagale i vezale u ručice koje su se potom močile u potočićima, kanalima i malim barama. Na kanalu su se ručice slagale jedna na drugu u vodu i pri tome se brojile. Dvadeset i četiri ručice išle su u jednu močelnicu, a pojedine obitelji imale su i do trideset močelnica. Močelnice su bile zatrpane zemljom te obilježene starim loncima ili nekim drugim predmetima. Močile su se oko dva tjedna, a nakon toga su se prale i vozile kolima doma gdje su se prostirale i sušile. Lan se nije močio, već se rosio. Nakon toga, u dugim zimskim večerima slijedila je daljnja prerada: tučenje, terenje, smikanje, pređenje na kolovrat i vreteno. Ispredena se je pređa namotavala na vitlenice, a potom se snovalo na snovačama, navijalo na nared i tek se onda tkalo platno na metre. Bio je to vrlo težak i dugotrajan posao u kojemu se najviše pažnje posvećivalo snovanju. Trebalo je dobro izbrojiti niti: 12 niti = pramica, 5 pramic = 1 pasmo, 1 pasmo = 60 niti, 12 pasem = debeljašno platno, 17 pasem = tenko platno, 18 pasem = laneno, najtanje platno.

Vreće, žitnjare i radne ponjave tkale su se sa 6 pasem i to je bilo grubo platno. Najtanje konopljino i laneno platno tkalo se s 18 pasem. Kad



Podravske Sesvete oko 1915. godine

je platno bilo otkano moralo se plajati i izbjeljivati na potoku, a tek onda se sušilo, presušalo i tegljalo namotano na desetke koje su označivale platno namotano po 18 metara u jednom komadu. Platno za stoljanjke, ponjave i nošnju bilo je široko sedamdesetak centimetara, a za obrisače 25 do 40 centimetara. Po broju desетки određivalo se koja je djevojka bolje stojeća - bogatija te koliko će desетки dobiti ruva od svojih roditelja prigodom udaje. Boga te su dobivale do deset desетки platna što znači oko 180 metara platna. Budući da se je nošnja mijenjala kroz razdoblja, najprije ćemo zaviriti u ono najstarije, sačuvano usmenom predajom. Neki se sačuvani originalni odjevni predmeti mogu vidjeti u etnološkoj zbirci. Evo što sam saznao od mojih kazivača na sesvečkoj kajkavici!

Autor

I. Nošnja prije 1900-te godine

1. Ženska letna nošnja za svetek - dekle

Flizura

Dekle so si za svetek na glavi od kike splele dve fute. Šaka futa je bila spletena od tri pramena kike na levoj strani i tri pramena na desnoj strani glave. Odzađ je bila kika razdeljena, a odnaprav napeto počesana. Fute so se omatale na zadnjem delu glave jedna okre druge i napravil se je kolombar. Dok so se pmatale, pribadale so se z drotene iglicam, i to od pet do devet komada. Ako je kika bila jakša, mogla je biti i koja iglica više. Kolombar se je ukrašaval s kreseče iglicam i to, od pet do petnajst komada, kak je koja dekla bila bogata. Okre kolombara so se zaboli tri češljčka z joke, ukrasni, kaj so držali kiku napetu. Još so se metale i špangice, jedna velika i jedna do tri male, kestene. Od

muškata ili kojega drugoga sezonskoga cvetja pričvrstila se je kitica na onu stranu glave na kojoj je to dekli bolje pasalo, ali obično na levu stran. Na vuve so nosile mendoše - zlatne ili srebrne, s tri ili više joke koje so mogle biti crlene, plave, zelene ili bele boje. Ne-koje so nosile karučice, trostručne ili jednostručne. Na vratu se je nosil jedan palec širok crni baršun svezan ili zašit na mašljín, obično na levu stranu. Na njemu je bil škapular. Okre vrata je bil kraljuš, lancec ili ogrlica.



Opleček

Opleček je bil gornji del nošnje skrojen od domačega platna z vuske rukave do lakta. Na kraju rukavov je bil obrub s prišitom šlingom, špicom ili naekljanem ukrasom - ekljom. Naprav se je kapčil po sredini z gumbe ili drukline od vrata do pojasa. Okre vrata so bile zašite na špice šlinge ili eklje. Rukavi so bili vuski, napeti, a pod pazuje spajani š četrkastem komadičom platna koje se zove žabica. Na prvoj atulji od-napprav, šaku stran, zašite so faldice od četiri do šest komada. Opleček je bil zešit vuski, k telu. Na zadnjoj atulji po sredini mogle so biti dve faldice. Isto tak je mogel biti ukras od faldic na rukavu.

Frtun z rancle

Frtun z rancle nosil se je dugački do gležnjov, a mogel je biti od domačega platna ili kupovnoga - štofenoga, ovisno o bogatstvu. Mogel je biti z opasinom i bez nje. Rancli so bili široki kak raširena šaka. Mogli so biti nacigani na konec, nabrani ili našnjitani. Znad ranclov so bile našite drobne faldice, od dve do šest komada. Iznad njejev je ili našita mustra ili, ako je štofeni, onda zašite svilne žnjore - trake v dva reda. Ako je frtun štofeni, boja je crvena, plava, zelena ili čandava. Takvoga so nosile vdade i stareše žene. Ak je beli, onda je od domačega ili pečnoga platna, kupovnoga z našitom drobnom mustricom. Sa strane frtuna mogle so biti prišite špice, šlinge ili eklje. Isto tak z dolnje strane na rancle. Opasina je bila široka dva prsta. Za nju so bile prišite široke sveze, a na njema na kraju so špice, šlinge ili eklje. Štofeni je frtun bil zešit tak da je šaku stran prema sredini imal tri vekše falde ili šnjite.

Rupčec

Na frtunu se je nosil rupčec zateknjen pod jednu stran. Bil je skrojen od pečnoga ili domačega platna. Okolo je bil naekljan tri prsta široko, a vnutre je bila preštepana mustrica z iglom i s koncom i to z dva konca v boji. Bogateše so imale našite z mustricom drobne ružice, lozu, žito, grozdje, golube i dr. Eklje so isto bile s cvetjom, golube, križom, kaležom, napisane imene i dr. Rupčec je bil na četiri vugla, obično od trideset i pet do četrdeset centimetrov platna.

Pocuknjara

Pocuknjare so bile zešite od domačega platna, lenjskoga ili konopljenoga, pretkanoga s končecom. Nosile so se od dve do četiri, dugačke do gležnjov. Doljnja je bila najjednostalneša z vuske ekljam. Druge tri so bile malo više i bogateše naekljane. Zadnja je bila odma ispod suknje, na granere. Graneri so bili jeden ili dva, prišiti na pocuknjaru, a na granere so prišite špice, eklje ili šlinge. Graneri so bili široki pedem i rašireni okre dvadeset do dvadeset i spet centimetrov. Bili so nacigani, nabrani na niti konca. Nosili so se zato kaj je suknja lepše i naširše stala, a i dekla je bila zgodneša. Doljnja je pocuknjara bila zešita f četiri pole, a gornja f pet pol. Jedna pola je bila širine domačega platna, okre sedemdeset centimetrov. F pojasu so se vezale z otkanem svitnjakom koji je bil dugaček okre dva metra kaj ga je dekla mogla dva put omotati okre sebe. Ispod pocuknjar gaće se neso nosile. V muzeju f Koprivnici čuva se tkana pocuknjara i suknja s Podravski Sesvet.

Frandaš

Frandaš štofeni kupuval se je v dućanu, a žene so same plele frande. Boja je bila crlena, zelena, čandava, kremasta, narandasta, bela, a cvetni motiv naklopan. Frande so bile pletene na kockice mrežasto, vezani vuzli. Bile so obično vunene dugačke okre trideset centimetri.



Suknja

Suknje so bile zešite od domačega, tenkoga platna, a bogateše so dekle imale od štofenoga. Od domačega so platna cigane f pet pol, dugačke do gležnjov, a dole naekljane. Na nekojem je bila našita vuska mustrica s crlenem koncom s cvetnem motivom, lozicom. One koje so nosile štofene suknje, imale so zešite f pet pol, do gležnjov dugačke. Bile so plave, glod crlene, zelene ili čandave boje. Dole so bile prišite

dve do štiri faldice ili dve svilne žnjore. Z notrašnje strane bil je prišit široki podmet okre dvadeset centimetrov, a na dolnjem rubu suknje prišita je svilna kefica. Opasivale so se z vrpcom - žnjorom.

Štonfi i cipeli

Dekle so imale štonfe dokolenke, končene, kupovne. Dokolenke so bile bele ili kavine boje z mustricom, a nekoje so imale pletene - štrikane, vunene, z mustricom. Vuna je bila prirodna, predena. V letno doba neso nosile štonfe.

Cipele so nosile niske, z remene i z malo povišenom petom. Bile so kožne, s kožnem donom i drvene klince. Imale so zabite cveke. Na remene je obavezno prišit gumb kak ukras. Remeni so se kapčili s kapčom. Cipele so se zvale firtie, a delali so je domaći šustari. Preko leta dekle so i f cirkvu išle bose. V retke prilikam so nosile cipele za svetek.

Nakit

Dekle i sneje imale so istoga ili sličnoga nakita. Jel koja ga je nosila dok je bila dekla, ž njem se je i vdavala. Nosila ga je i posle, dok je već bila stareša i imala vnuke za vdavanje.



Ogrlica je bila skrojena po želji osebe koja ju je nosila. Na komadiću platna zašivale so se steklena joka koja so bila pričvrščena z metalnem držačom. Joka so se kupovala v dućanu ili od ilijašov. Ogrlica se je mogla vezati svilnom trakom ili je na nju zašit lancek koji se je kapčil.

Nosil se je **kraljuš stekleni**. Kupila so se steklena zrna od ilijašov, debela ili drobna, srebrne boje i onda so se po želji na konec napeljivala. Mogel je biti jednostručni ili trostručni. Zrnja so mogla biti i plava i crlena. Jako bogate nosile so crlene koralje.

Kraljuš biser je mogel biti beli, jednoredni ili dupli.

Kreseče iglice so se zatikale, pribole f kiku. Bile so različite, v obliku srca, lista, pilimpara, okrugle, mašljini. Na metalnoj podlogi, mesinganoj žici bile so filigranski ukrašene i pričvrščene steklene joke. Na nekoje so ugrađena kostena držalja. Iglice so mogle biti i na kostenoj podlogi.



Lanceki so bili obični s križecom ili medaljicom, metalni, srebrni ili zlatni.

Prsteni so bili z joke - bele, plave, crlene, zelene - zlatni i srebrni. Zaručnički je obično bil zlatni.

Gumbi so bili porculanski - beli, plavi i kosteni. Metalni so bili srebrne boje.

Češljčki kosteni so bili s kreseče joke, veliki i mali te obični.

Menduši so mogli biti zlatni i srebrni ili obični - karučice jednostručne i trostručne z joke plave, crlene, zelene. To je bil filigranski rad.



Škapular je metalni medaljon sveca zaštitnika osebe. Visel je na koži, špagi ili koncu. Nosil se je okre vrata ispod oplečka.



2. *Ženska letna nošnja za svetek -sneje*

Flizura

Sneje, vdate žene so se česale na zafrčke i kobasicu. Na glavi so nosile puculicu i pečū. Kobasica je odrezana vinova loza suva i svinjena kak potkova v obliku slova U. Taj je oblik bil spojen s poprečnem komadičom loze koji je bil omotan i spojen z vuskem komadom platna. To je platno služilo da se kika bolje omota. Loza je bila dugačka dvadeset i pet do trideset centimetrov. Sneje so se česale tak da so kiku raščesale od vuva do vuva naprav preko joči, okre glave. Na čelu, preko te kike, svezale so konca ili tenku špagu. Onda so na to frkale kiku od sredine čela na levo i tak na desno. Tak nafrkanu kiku još so frkale spram vuva i onda zafrknole. Napravile so zafrčka, a ostatka kike zateknole odzađ za špagu. Tak so imale spred vuva zafrknjena dva zafrčka na levoj i desnoj strani. Onda se je ostatak kike odzađ spiel v dve futice koje so se namatale na kobasicu. Pričvrstile so ju s pramenjom kike za glavu. Takva frizura je bila gotova da se na nju dene puculica. Da bi se kika bolje mogla frkati i slagati zafrčki, prije toga se je malo namazala z guščjom mastjom. Onda ne bila štripasta i suva i duže je trajala.



Puculica

Puculica je pokrivala glavu. Imala je dva dela. Na prvem kraju so bile špice, a odzađ kapica. Na špicam so bile čisto s kraja prišite skablji-ce i to f četiri reda. One so bile spojene z belem ili srebrnem drotom, žicom koju so zvali šik. Iza skablji-ce je bil na mašljini složen i prišit široki panklin, meter i pol dugaček, koji se je zval graditor. Na njemu je bil prišit mašljini, složen od tri mašljina - trojak. Bil je složen od palec široki panklinov na ružice i f sakakve bojam. Iza graditora je bil prišit još jeden mašljini složen od dvejov menši i napravljeni od čisto vuski panklinov. Jeden je mašljini bilo kakve boje, i to dolnji, a gornji je obavezno bila trobojnica. Odzađ na kapici bili so prišiti tri nakička. Sakoji je bil složen od više mašljinov napravljeni od vuski panklinov i to sakakve boje. Ispod nakičkov, odzađ, so do dola bile prišite skablji-ce, tak da je kapica bila razdeljena na dva jednaka dela. Na sredini je ostalo malo placa i tu se je prišival vuski panklin na ružice, a z jednu i drugu stran so prišite čipke. To so bili složeni mali špinci od vuski panklinov f sakakve bojam. Puculica je odzađ na dolnjoj strani bila malo zavinjena vnuter. Tak je mogla biti nateknjena na kobasicu, bolje je stala i ne se omikavala. Graditori so bili crleni, crni, žuti, zeleni, plavi i beli. Panklini i skablji-ce so se kupovali od ilijašov ili v dučanu. Koja je žena štela kičenešu puculicu, još si je ekljala male ružice od konca i prišivala po



špicam i graditoru. Sneje so na vratu nosile jeden palec širokoga crnoga baršuna kak i dekle.

F Sesvetam je puculice delala Majka Pucularka (Mara Gluhak, rod. Posavec 1. lipnja 1883., a umrla 12. siječnja 1962. u Podravskim Sesvetama).

Opleček

Oplečki so bili zešiti od domačega platna, vuski, k telu. Imali so rukave preko lakta, trifrtaljne. Na kraju rukavov so bile prišite špice, šlinge ili eklje. Naprav so se kapčili s porculanske gumbe do vrata. Pod vratom je bila poprst široka obešvica, a na njoj prišite špice ili eklje. Na prvoj atulji šaku stran so bile zašite drobne faldice. Na rukavu gore dve so male faldice. Rukavi so bili napeto zešiti, a pod pazuje spajani žabicom. Opleček se je pripašival.

Tušljin

Na oplečku so sneje nosile tušljina. Tušljini so imali dugačke i vuske rukave. Pod vratom so imali obešvu. Kapčili so se pod jednu stran z drukljine. Bili so se šivali od baršuna ili štofeni. Na prvoj atulji šaku stran je bilo prišito deset ili više faldic, a zmeđ njejav eklje i ukrasne žnjorice. Na nekojem so bili prišiti srebrni gumbi v dva reda. Bili so zešiti vuski, čisto k telu, a dole širši kaj so lepo stali na suknji. Nosili so se raspasani. Na zadnjoj atulji bili so vuzduž prešiti po sredini i šaku stran na dve meste. Ispod pazujov je bila zašita podstav kak lajbec. Ona je bila jako vuska i kapčila se je gusto z gumbe. Bila je samo do pojasa, a nosila se je, i tak šivala, da bi telo čem bolje bilo stišnjeno. Zato se





ne tušljin mogel raskapčiti. Ako je podstav imala sveze, još se je i svezala. Nekoji so još bili ukrašeni z vezom koji je bil našit na tilu. Nekoje sneje so imale zešite tušljine od delina.

Frtun i suknja

Frtune so nosile z rancle kak i dekle samo kaj so dekle više nosile bele, a sneje v bojam, plave, crlene, zelene ili žute. Na frtunu so bile prišite drobne faldice i svilne žnjorice. Dekle so imale više ukrašeneše, z vezom našite i z više drobni faldic. Na frtunu so nosile zateknjenoga rupčeca. Suknje i pocuknjare so nosile kak i dekle.

Peča

Mlajše sneje so na puculicam nosile peče, a stareše rupce, svilne ili štofene. Peče so bile četvrtaste okre devedeset do sto centimetri velike, obrubljene z vezom ili zaekljavanjem. Bile so bele od tila, mrežaste. Od vugla do vugla bila je našita grana i po toj se ukrasnoj grani preklapala na tri vugla. Okolo rubov bila je jako našita z belem koncom, pedem na široko. Nosile so se našterkane na puculici i vezale se tak kaj so bili



na glavi dva vugla. Obično so ju nosile mlade sneje nedeljom k meši na puculici tak dolgo dok neso rodile prvo dete. Dok so rodile, onda so s pečom dete pokrivale v zipki kaj neso muve išle na njega. Više ju neso imale na glavi. Očuvale so ju samo one žene koje neso rodile, koje so bile nerotkinje.

Vetrenjak

Nekoje sneje so nosile vetrenjake. Oni so bili zešiti jako k telu i kapčili so se po sredini s porculanske gumbe. Prva atulja je bila ukrašena z drobne faldicam. Ako je sneja bila mlajša, imala je više faldic, a ako je bila stareša, malo menje. Nuz faldice so bile zešite žnjorice, a na nekoje eklje i šlinge. Od pojasa dole vetrenjaki so bili zešiti s pendera nabrane, nacigane ili našnjitane faldam koje so naširoko stale. Na faldam, dole, bile so zasite šlinge ili je bilo obeklano. Rukavi so bili dugački. Dole so na njema bile po jedna do tri poprečne falde zašite, a one so pak bile obeklane. Okre vrata neso imali obešvicu, nego isto dva prsta nabrano ili naekljano. Vetrenjak se je vezal ili kapčil z opasnikom ili širokem remenom. Remen je bil zešit od istoga platna, ukrašen svilne trakam i žnjoricam, širok četiri prsta, a dugaček do metar i pol. Ž njem se je vetrenjak prevežival pod jednu stran i visel je sa strane. Više je služil kak ukras.



Frandaš

Sneje so na oplečke nosile frandaša kak i deklet. Frandaš je bil preklopljen na tri vugla. Dok se je del na pleča i okre vrata, onda se je nabral z rukom na drobne faldice i omotal spod ruk, a okre pojasa svezak Moralo se navek gledeti da bude puno nabrani faldic jer je onda na pleče menši vugel, ne visi jako. Nekoje sneje so imale faldice zasite kaj neso morale saki put paziti kak frandaša nabirajo. Naprav je bil malo napuščan kaj se je mogel videti tušljini ili opleček i nakit kojega je nosila na vratu.

Na nogam so nosile štonfe i cipele firtle kak i deklet. Gače ispod pocuknar neso nosile.

Nakit je bil kak i kod deklet - kraljuši, ogrlice, mendoši, lanceki, škapulari. Za svetek k meši sneje so v rukam ili f preklopljenem rupčecu nosile moljitvenika i čislo. Mlajša sneja nosila je v moljitveniku otrgnjenoga sezonskoga cveta - orgovana, muškata, šmrčke, žgance, ivančice, okolante.

3. Ženska zimska nošnja za svetek



Surka

Kak v letu, tak i v zimi nosila se je nošnja jako slična samo malo topleša. Deklet so na oplečku nosile i tušljina, a nekoja samo na tušljinu surku, i to dok je bila zima. Surka je bila skrojena od prešane vune, a materijal se je kupoval v dućanu. Bilo je dosta veliko siromaštvo i koristela se je sakoja krpica. Surka je bila skrojena vuska, k telu i imala je vuske rukave. Skrojena je tak da je prva atulja bila od dva dela. Surka se je vezala na levu stran. Pod vratom



se je vezala z dva gondola. Od vune, crlene i bele, namotalo se je na prst dosta debelo, onda se je zmed prstov svezalo z vunom i skinolo s prsta. Dobila se je jedna glunta vune koja se je škarjam složila f kuglicu - gondol. Isto takvi dva gondola bili so i na dolnjem delu surke gde so se vezali na mašljlin. Leva atulja je bila tak skrojena da je od vrata leve strane išla f koso na desnu stran, a desna f koso na levu stran. Na levoj strani ne bilo ničega, a na desnoj strani so bili od krpic zrezani i prišiti cvetni i geometrijski obliki. I prve dve i zadnja atulja (dole, kod kukov, imala je skrojeno kak vuva izbočine koje so bile ukrašene. Na desnoj strani je bila grana života s tulipanom na vrju, a srcom na dnu grane. Okolo grane bili so zrezani cveti, napravljeni od crlenoga štofa i zašiti na surku. Listi so bili od zelenoga štofa. Desna strana je bila jako ukrašena. Kod stareši boje so bile tamno crlene, a kod mlajši jarko crlene. Rubi surke so bili opšiti s crlenem štofom. Okre vrata je bila skrojena obešvica ili krajglin, širine četiri prsta. To je bilo jako ukrašeno z liste-ke, crlene i zelene. Krajglin je stal na gore. Rukavi so bili vuski, z dolnje strane opšiti, i zašite na poprek crlene i zelene štofone trake. Za ukrašavanje se je koristel i konec v žutoj, zelenoj i crlenoj boji. Opšivavane

so i vijugave, cik-cak trake, zelene i crlene. Rukavi so na kraju bili malo zaokruženi, neso bili ravno zrezani. Vuva so na surki isto bila ukrašena s trakom s crlenoga i zelenoga štofa te grančicom zelenem i crlenem liste. Na vuve so bili šaku stran po dva gondola, menša. Zadnja atulja je bila prešita po sredini, a na vuve na zadnjoj strani isto ukrašena s tri ornamenta z leve i tri z desne strane. Znad obruba bila je zešita crlena cik-cak traka. Ukrašavanje je oviselo o osobi koja je surku šivala, ali i osobi koja ju je nosila jer ju je posle šivanja još i sama mogla ukrasiti i opšiti. Bila je boje sirove vune te su prevladavali crleni, višnjevi i zeleni ornamenta zrezani i opšiti na vunenu podlogu. Surke so nosile dekile i sneje, a ž njema so išle i na vjenčanje.

Tušljin

Stareše žene nosile so zimske debele tušljine. Oni so bili krojeni kak i letni, samo kaj so bili od crnoga štofa ili deblješega vunenoga materijala. Imali so vuskoga krajgline koji je stal na gore palec širine. Rukavi so krojeni vuski, a na dolnjoj strani rukav je opšit s crnem baršunom širine četiri prsta. Na tem baršunu je opšit s koncom viti-



časti ornament. Kapčil se je z gumbe po sredini, i to gusto, z dvanajst gumbov i luknic. Nuz gumbe je opšito odzgor na dole, dva prsta širine, s crnem baršunom koji je štepan s koncom, vitičasto. Z leve i desne strane ima dva mala žepa, isto opšita z gornje strane s crnem baršunom. Na zadnjoj atulji je prešito po sredini te z jene i druge strane na dva mesta. Jako je vusko zešito nuz telo, a dole, od pojasa prema kuke prošireno. Z nutrešnje strane je podstav,

f pojasu prešita s trakom s kojom se tušljin more svezati f pojasu. Čeli tušljin spod podstavi je punjen s konopljenem vlaknom. Z rukom je se skupa preštepáno. Punjeni s konopljom so i rukavi. Tušljin se je nosil i f korizmi k meši i na križni put.

Bavel

Stareše žene, kojem je bilo jako zima, na sebe so još nametale bavele, vunene rupce pletene na kocke štrancele ili s frandom. Baveli so se nosili preklopljeni na glavi i pleče ili na tri vugla, ali vekšinom preklopljeni. Mlajše malo nosile so zelene, a stareše sivkaste i crne bavele.



V zimsko so vreme žene, isto kak i v letu, oblačile suknje, pocuknjare i frtune, a na glavu so nemetale puculice. Na nogam so nosile visoke cipele gležnjače i štrikane vunene štonfe. Ako je bila jaka zima, na rukam so imale štrikane rukavice, vunene, z dva i pet prstov. Nekoje so na nogam nosile i crne kožne čizme s trdom sarom koje so delali domači šuštati.

4. Muška letna nošnja za svetek

Flizura i škrljak

Muškarci, dečki i oženjeni štrigli so se na kratko, odzađ na crtu ili bež nje. Kiku so česali na desnu stranu, al tak da bi jem bila f koso odrezana na čelu, a prema vuve ili z razdeljkom po sredini. Mazali so ju z mastjom kaj ne bi bila štripasta. Na glavi so nosili škrljaka, plit



koga z ravnem obodom - crnoga, čandavoga ili zelenoga. Škriljak je imal ukrasnoga panklina, širokoga, s kiticom isto od panklina na levoji strani.

Rubača

Si so muški nosili rubače. Rubača je bila od domačega platna, krojena od dva dela, prve i zadnje atulje. Prva je atulja bila prerazana do pupka i obrubljena, z jedne strane so bile luknice, a z druge prišiti porculanski gumbi. Z jedne i druge strane bile so zašite faldice, šaku stran od pet do deset komada. Na kraju gumbov je bila prišita latvica - komadić platna. Rubača se je nosila raspasana i bila je široka. Rukavi so bili poluširoki, gore malo nabrani. Kapčili so se z gumbom ili vezali z vezom. Kod krajgline zašite so male žabice jer je bila rubača nabrana. Krajglin je bil ruski, z male špince. Zadnja atulja je bila spojena spod pazuva, a na vratu nabrana spod krajgline, široka. Nekoje rubače so se kapčile z aluminijske gumbе. Narukvice so bile zešite od domačega platna, znutra, i crnoga baršuna z vanjske srane. Na baršunu so bili preštepiani s koncom, belem i crlenem, listi, cveti, loza, vitice, trolist, žir, rastov list. Kapčile so se na tri ili četiri gumba. Bile so široke četiri prsta. Okolo so bile obeklјane z vunom, crlenom i žutom. Nosile so se kak ukras za svetke.

Lajbec

Na rubači se je nosil crni lajbec. Naprav je bil štofeni, a odzađ od lastina z metalnom karikom za stezanje. Nekoji so imali i cajgenoga. Naprav se je kapčil na tri ili četiri gumba. Bil je podstavljen. Lajbeci so mogli biti i čandave ili tamno plave boje. Jako bogati muški so nosili žepnu vuru z dugačkem srebrnem lancekom.

Gače i frtun

Muškarci so na sebi nosili našnjitane gače od domačega platna. Gače so bile našnjitane v dve ili četiri pole, a f pojasu so se vezale s tkanem svitnjakom. Zdola so bile nogavice naekljane ili s prišite končane špicam, a nekoje samo obrubljene. Odprav so imale rasporka, a zmed nog je bil prišit komad četvrtastoga platna, žabica. Budući da pod gaćani neso nosili ništ drugo, spred rasporka so nosili frtuna. Frtun je bil našnjitan, širok okre sedemdeset centimetri, pretkan s crlenem koncom i s pletene frandam od osnove. Ukraas ili frande so bile mrežasto pletene vezanjem na vuzel. Frtun je bil dugaček preko kolena. Vezal se je s tkanem svitnjakom. Šnjite so bile široke kak i na gaćam okre dva prsta. Gače so bile spuščane do gležnjov.

Opanki i čizme

Na nogam so nosili opanke, zešite, kožne, s kožnem donom i remenom. Kapčili so se z vanjske strane z metalnom kapčom. Opanke so delali opančari. Nekoji so opanki bili z obuvačom. To so dva remena od jeden do dva prsta široki i dugački okre šezdeset centimetri. Omatali



so se f križ okre noge i gač, a nosili so se dok je bilo kišovito i blatno. Noge so omatali v obojke, tkane, a bogataši f svilne. Nekoji so na nogam nosili crne kožne čizme s trde šaram koje so delali domači šustari.

5. Muška zimska nošnja za svetek

Muškarci so v zimi za svetek na glavi nosili škrljaka, rubaču, lajbeca i debeloga kaputa. Kaput je kod stareši bil štofeni, sivi ili crni, a kod mlajši od čove. Čova je bila od vune, prešane, bele boje - prirodne boje vune. Skrojena odnaprav v dva dela, z leve i desne strane. Dugačka je bila malo krajše od kolena. Vezala se je z gondole. Imala je vuskoga krajgline koji je stal na gore i bil je ukrašen zrezanem štoфом i opšit. Zrezani so ornamenti bili: žir, rastov list, obični zeleni listi, micice. Ti so se ukrasi s koncom opšivavali na čovu. Obrubljena je bila š čandavem ili zelenem štoфом. Na levoj i desnoj strani so zašite reguljice - crlene, zelene, plave. Ako je bil dečko, bilo je više crlenoga, ako malo stareši muškarec, onda čandavoga i zelenoga, a negda i sivoga, tamnoplavoga i crnoga. Odzađ je bilo jako jednostavno. Bila je malo širša i mogla se je nositi zaičena na pleče ili oblečena z rukam v rukave. Rukavi so bili srednje široki, dole obrubljeni i ukrašeni. Ukrasi so bili z jedne i druge strane spod krajgline i na doljnje vugle gde se je vezala. Stareši so nosili i čandave čove. Na dečjem je prevladavala crlena boja s cvete, čerešnjam, liste.

Osim toga, nosili so gače našnjitane. Te gače zimi so pritkali f čizme s trde šaram. Na nogam so nosili visoke cipele i na njema pokapčene kamašljine i vunene štonfe. Stareši so nosili malo širše lače, dole nogavice vužeše od debeloga štoфа i vunene, crne i čandave čove.

6. Ženska letna nošnja za saki den

Žene so v letu za saki den bile počesane kak i za svetek na zafrčke i kobasicu, samo kaj so mesto puculice nosile puculišče. Puculišče je bilo zešito isto od dva dela, špica i kapice. Ne imalo prišite skabljice,

ali je zato imalo panklina graditora meter i pol dugačkoga, složenoga i zašitoga v mašljlin. Neje odzađ na kapici bilo skabljič i nakičkov, bila je jednostavna i zešita od šarenoga štofenoga platna ili domačega, z malo ekljam od ružic i panklinov kod mlajši, a kod stareši još jednostalneše. Okre vrata so nosile samo škapulara na koncu ili špagi. Od njega se neso odvajale ni po dnevni ni po noći. Na sebi so nosile oplečke od domačega platna koji so bili nabrani okre vrata i bez obešvice - samo obrubljeni. Bili so široki i s kratke rukave. Nekoji je bil malo našit od-naprav ili je bila koja faldica. Bili so ugodneši, jel neso stiskali, i komotneši za posel. Pripašivali so se pod pocuknjare i suknje. Pocuknjare so se nosile po dve, i to od domačega platna, nacigane z vuskom ekljom ili samo obrubljene. Suknje so bile od domačega platna, nabrane z vuskom ekljom v boji ili obrubljene s crlenem ili plavem koncom. Frtun je bil na falde, jednostalni. Na nogam neso nosile obuću. Bile so bose i neso nosile gaće.

Dekle so bile napeto počesane. Imale so spletene dve fute koje so bile omotane f kolombar i pričvršćene z drotene iglicam. Neso nosile kreseče iglice. Okre vrata so nosile crnoga baršuna škapularom. Oblečene so bile v oplečke od domačega platna, isto malo širšega kroja i pripasane. Na sebi so imale suknje od domačega platna i frtune. Is-pod suknji so imale jednu ili dve pocuknjare. Na frtunu so mogli biti rancli, a na nekojem neso. Frtuni so bili malo preštepami z mustricom i crlenem koncom. Ako je bilo blato, na nogam so nosile drvenjake ili klompe. Drvenjaki so bili skopani od jednoga komada dreveta, vrbovoga ili lipovoga. Mlajše so nosile nanule. Noga je bila v dva prekržižena remena koji so bili s čavlom ili klincom drvenem pričvršćeni za drvenu podlogu. Nanula je štitila nogu od oštrog strnjaka i mokroga blata. Ovakva obuća bila je retka jer so hodali vekšinom bosu.

7. Muška letna nošnja za saki den

Muškarci so po letu na glavi nosili škrljake, a negda, f poslu, dečki so bili i bež njega. Oženjeni so ga imali obavezno. Retko crnoga, više čandavoga, sivoga ili zelenoga. Stari čoveki nosili so na glavi šubaru,

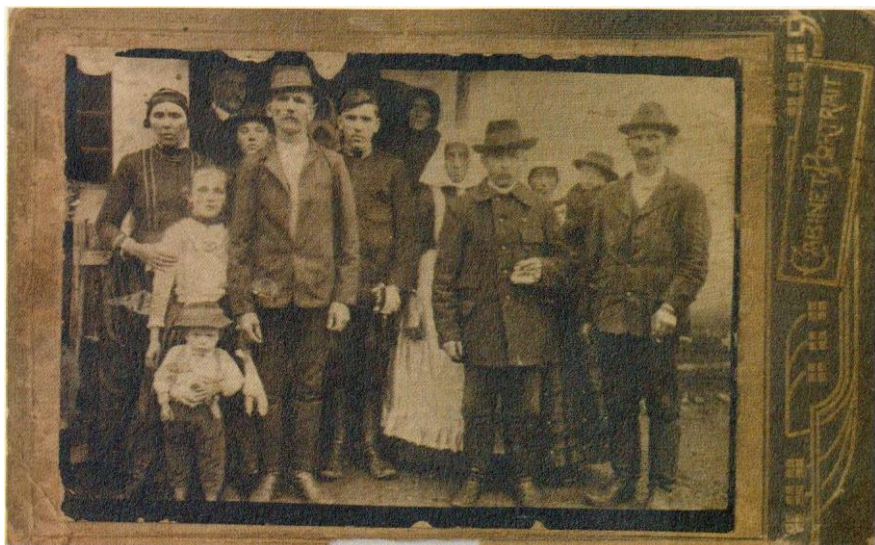
zešitu od birkeče kože. Na sebi so imali rubaču od domačega platna kak i za svetek samo kaj je bila raskapčena i prisukani rukavi. Imali so gaće od domačega platna, vuske, v dve pole i zašitem rasporkom. Dok jem je trebalo razveživali so svitnjaka. Gaće so negda v letu nosili prifrkanе do kolena, a negda, ako so bile širše, zateknjene nogavicam za pojas. Oni koji so se puno zarijaveli, spred sebe so vezali farbarskoga frtuna i neso morali imati zašitoga rasporka na gačam. Lajbece so nosili za vreme leta jako retko. Hodali so bosі, ponegda v opanke i klompam. Dok so nosili čіžme, gaće so bile zateknjene vu nje.

8. Ženska zimska nošnja za saki den

Žene so bile počesane na zafrčke i kobasicu, a na glavi so nosile puculišče. Ako so išle van na sneg, onda so na puculicu svezale što-fenoga rupca tkanoga svilom. Na oplečku so nosile tušljina, a ako se je išlo van, onda so na tušljin vezale vunenoga rupca birkaša koji je bil pleten od predene vune - domaće pletenje. Stareše so nosile svoje crne i sive bavele. Na sebi so imale belu suknju od domačega platna ili farbarsku jer se je menje zmazala. Domaći farbari so farbali na zeleno, čandavo, ljubičasto i plavo. Na nogam so nosile klompe i štrikane šton-fe, vunene. Nekoje so imale noge omotane v obojke i onda nateknjene drvene klompe. Šustarska kožna obuća se je jako čuvala. Frtuni so bili od domačega platna široki, bez ranclov, jednostalni, bez ukrasov.

9. Muška zimska nošnja za saki den

Muški so v zimi nosili škrljake na glavi, a stereši čoveki belu ili crnu šubaru od birkeče kože. Na rubači je bil lajbec. Rubača je bila od domačega platna s faldicam. V zimi se je nosila pripasana v gaće v dve pole vuske. Nekoje gaće so bile farbane i prekrrojene kak lače. Gaće so nosili pripasane, priteknjene f čіžme od crnoga ili smeđega boksa, te-leće ili goveđe kože. Nekoji so nosili klompe i obojke, a nekoji so imali visoke cipele žnjerance. Ako so išli van, mlajši so oblačili čandavu čovu,



a stareši kaputa od debeloga štofa. Na nogam so nosili i štrikane štonfe. Stonfe so štrikale žene od spredene domaće vune. Koja je žene bila spretna, svojemu je čoveku naštrikala vunenoga lajbeka.

Deca so v zimu i v letu na sebi nosila rubačku od domačega platna, preko kolena dugačku. Ako je bila zima, na glavi so nosila špinčastu kapicu. Hodala so bosa i pod rubačkom više ništ neso nosila. Tek dok so bila pet do šest godin dobila so prve gaće ili suknjičku od domačega platna. Muška od ženske dece, dok so bili mali, poznali so se kaj so nekoji muški na glavi nosili škrljaka i imali so menšu kiku. Nekoji dečoki posle šeste godine v letu so nosili kratke lače s tablicom i trogere zešite od domačega platna.

i

10. Stare žene i stari čoveki

Stare žene so se česale napeto, kiku so plele v dve fute i te fute so omatale f kolombar kojega so pričvrščivale z drotene iglicam. Na takvu frizuru so metale puculišče. Ono je bilo jako jednostalno, čak neso na špice zašivavale panklina graditora. Puculišče se je šivalo za stare žene od tamnešega platna. Stare žene so na puculišču nosile rupca. To so bili končeni ili štofeni rupci pretkani svilom za svetek, a obični



platneni za saki den. Dok so žene navršile pedeset godin i stereše, skoro so se nosile bele rupce na puculišču. To je bil znak da so one stare žene. Nekoje neso ni vezale rupca na glavu z vuzlom, nego so vugle samo pritikale nuz lice. Suknje so imale od domačega platna. Bele so nosile svetkom i nede-ljom, a za saki den farbarske od domačega platna. Tušljina so nosile se stare žene. Na nogam so imale klompe v zimi, a vletu so išle bose.

Stari čoveki so na glavinosili šubaru od birkeče kože, rubaču od

domačega platna, gaće vuske, bele, a za saki den nekoji so imali farbarske. Frtune s tablom nosili so za saki den. V zimi so nekoji muški nosili kožuva od birkeče kože, a nosile so ga i nekoje stare žene. Na nogam so imali klompe ili razvezane cipele. Oni koji so pušili, vekšinom so pušili lulu. Retko ko je pušil frkance jel se je paper moral kupiti.

11. Oblačenje v žetvi

Žene koje so žele ili nabirale šenicu bile so obavezno počesane na zafrčke i puculišče. Nekoje žene i dekle imale so končene rupce na glavi kaj je je štitil od jakoga sunca. Rubec se je nametal tak kaj se preklopil na tri vugla, del se je na puculišče, ali oni vugli koji so se trebali vezati, sad so se zaitili na glavi jeden preko drugoga. Da ne bi rubec opal, pribol se je z drotenom špangicom za puculišče. Suknje so bile od domačega platna, al pripasane svitnjakom. Tak so bile malo krajše, kaj je neso prigaživale dok so se žene prigibale. Na nogam so imale kožne

opanke. Noge so bile do listankov omotane z obojke od domačega platna. To je bilo zato da jem noge neso bile špikane od strnjaka. Oblečene so bile v oplečke z dugačke rukave kaj je ne šenica triculja zbola i zdrapala po rukam.

Muški so na glavi imali škrljaka, a nekovi svezanoga rupčeca, jednostalnoga, nenašnitana da se zaštite od sunca. Nosili so rubaču s prisukane rukave, raskapčenu do latvice, rastelezanu. Nosili so gače jednostalne z dve ili četiri pole. Ako so bile jako široke,



onda so nogavice pripasali kaj jem ne bilo vruče. Ako so bile z dve pole, onda so nosili opanke z obuvačam i gače omatali z remenjem. Oni, koji so kosili i imali pripasane gače, bili so bos i noge so smicali po strnjaku kaj je ne bolo. Imali so dobro nabite tabane, pak jem debelu kožu strnjak ni neje mogel prepričiti.

Deca pojasa, koja so delala pojase za vezati šenicu, nosila so rubače z dugačke rukave. Deca mlajša od sedem let, koja neso delala pojase, nosila so rubačke. Bila so v lađu pod međom, gričom, drevom. Cisto mala deca bila so f pletenoj košari ili f povoju v drvenem koritu jel so i nje nosili seboj f polje.

12. Nošnja f korizmi

Žene i dekle bile so počesane napeto, sneje na zafrčke, ali na glavi so nosile rupce. Ne jem se smela videti kika dčk so išle f cirkvu na križ ni put, a pogotovo ne vu Velikem tijenu. I zafrčki so trebali biti skruti z rupcom. Mlade dekle nosile so bele rupce, končene, pretkane svilnem

belem koncom. Sneje i žene stare do pedeset let na glavi so nosile crne končene ili štofene rupce nedeljom. Delatni den mogle so nositi crno-plavoga, ljubičastoga ili zelenoga rupca, ali nikak crlenoga ni žutoga. Od pedeset let na dalje nosile so običnoga končenoga beloga rupca. I stareše i mlajše so nosile tamne ili crne tušljine, a nekoje na tušljinee crne vunene rupce birkaše i crne bavele. Tušljini so bili bez kičenja. Ako je bila mlajša sneja ili dekla, mogla je biti samo vuska eklja s crnem koncom. Na tušljine je moglo biti prišiti faldic i malo crnoga baršuna, ali i to retko. Nakita f kiki ni okre vrata neso nosile. K meši so nosile crne frtune i crne suknje. Rupčec zateknjen za frtun bil je beli, z belem koncom obekljani. Imal je preštepanu mustricu z belem koncom. Žene neso smeje nositi rupčece niti nikaj drugo gde je bilo crlenoga konca.

Muški so se nosili kak i obično samo dok so išli f cirkvu neso nosili frtuna tkanoga s crlenem koncom, nego beloga jednostalnoga. Neso nosili ni čovu ako je na njoj bilo crlenoga ornamenta. Više so nosili čandave čove ili kapute od debeloga štofa.

13. Nošnja za svate

Mlada

Mlada je bila počesana kak dekla, napeto na dve fute omotane f kolombar. Kolombar je bil ukrašen s kreseče iglicam. Na vuve je imala zlatne ili srebrne menduše. Spod kolombara vezal se je panklin z mašljinom od graditora i dve grane. Grane so bile napravljene od tenke žice, omotane s krep paperom i napravljeni drobni beli ružic. Grane so bile dugačke okre pol metra. Okre vrata je mlada nosila crnoga baršuna škapularom ili na crlenem panklinu zašitoga škapulara. Imala je beloga tušljina jako ukrašenoga s faldicam i bele ekljam, šlingam ili špicam. Nosila je četiri pocuknjare i suknju. Nekoje so imale pocuknjaru z dva granera i belu suknju, zdola naekljanu ili z rukom našlinganu s pet do osam faldic poprečni. Odnapav je bil svezan frtun beli z rancele. Frtun je isto bil ukrašen z belem vezom, ekljam, šlingom ili špicam s puno faldic. Okre pojasa je na levi strani bil svezan rusi široki svil-

ni panklin na mašljín, a visel je do gležnjov. Ako je bila zima, mlada je obično nosila beloga frandaša. Na tušljínu je imala zakapčenu ili prišítu kiticu. Ta je kitica bila složena od platneni ili voščeni ružic ili pak napravljena od beloga krep papera. Za kiticu je bil zašit ili svezan na mašljín rusi, svilni panklin koji je bil visel preko kolena. Na nogam je imala bele končene štonfe z mustricom i cipele firtle. Ako je bilo zdeneše vreme, imala je gležnjače, a v zimi crne čizme s trde šaram. Okre vrata



je nosila ogrlicu i višestručnoga srebrnoga steklenoga kraljuša. V rukam je držala jako našitoga rupčeca i kitu cvetja sezonskoga. Ako so svati bili v zimi, onda je imala nekuliko ruži napravljeni od krep papera, beloga. Na prstu je imala zlatnoga zaručnoga prstena ili mesingenoga, napravljenoga kod kovača. To je oviselo o bogatstvu mladoženje.

Mladoženja

I

Mladoženja je na glavi je nosil crnoga škrljaka, a na škrljaku venca od voščeni ruži. Čem je venec bil širši, tem je bil kičeneši. Nosil je belu rubaču s faldicam, lajbica i čovu zaičenu na pleče ako je bilo jako toplo. Imal je kiticu kak i mlada z rusem svilnem panklinom. Bil je oblečen v našnjitanane široke gače f četiri pole. Odnaprav je imal svezanoga frtuna, našnjitanoga, koji je mogel biti pretkan s crlenem pismom. Nekoji so mladoženje imali frtuna našitoga ili preštepanoga z mustricom s crlenem končecom. Na frtunu so bile fande. Na nogam je mladoženja nosil crne čizme s trde šaram.

Podsnejalja

Podsnejalja ili kuma nosila se je kak za svetek. Bila je počesana na zafrčke, a na glavi je imala puculicu i na njoj pečū. Na sebi je imala beloga oplečka ili tušljina, crlenoga frandaša ili surku zakapčenu na mašljīn. Kitica je bila z rusem panklinom. Frtun je bil beli, plavi ili crleni, a štofena suknja crlena ili plava. Na nogam so bili beli štonfi, firtle cipele ili gležnjače.

Dever

Dever ili kum na glavi je imal crnoga škrljaka z vencom koji je bil vužeši i malo menje kičen od mladoženjinoga. Nosil je belu rubaču z faldicam, crnoga lajbeca i kiticu s panklinom. Nekoji so deveri imali na lajbecu čovu. Dever je imal bele našnjitane gače f četiri pole i beloga frtuna. Na nogam je imal crne čizme s trde šaram. Okre vrata je nosil našitoga ili natkanoga obrisača s crlenem ili višnjevem končecom. Obrisač je bil okre dva metra dugaček i okre pedeset centimetrov širok. Šaku stran je imal eklje široke deset centimetrov i dugačke frande. Obrisač je bil znak da je to dever ili kum.

Zastavnjik

Zastavnjik je bil dečko, najbližeša maldoženjina familija. Oblečen je bil kak i dečki za svetek samo kaj je na škrljaku nosil venca, a v rukam na čelu povorke nosil je zastav i podvikival - juu, ju, ju, ju - iii - juu - juuu! Zastav je bila napravljena od crlenoga frandaša preklopljenoga na tri vugla preko držalja od zastavi. Preko toga frandaša metal se je crleni štofeni rubec z granom ili pečom. Na frandaš, na držalju, vezali so se mašljini od svilni panklinov i to tak kaj so viseli z jednu i drugu stran zastave. Mašljīn je bil z gornje strane. Panklini so bili crleni, beli, plavi, zeleni, žuti i dr. Zmed panklinov slagale so se napravljene ruže - bele od krep papera, a spod njejov so se nametali živi listi od zimzelena. Prema vrju zastavi nametal se je najlepši našiti i obekljani rupčec. Onda se je svezal mašljīn od panklina graditora kaj je visel jedno pol metra šaku stran. Na vrj držalja natikala se je velika lepa crlena jabuka, a v nju je bila fteknjena grančica gušpana. Još spod

jabuke je bil venčec spleten od zimzelena. Vuzduž po drugu na frandaš prišival se je zeleni asparabus. Zastav se je nosila na venčanje i po mivanju. Dok so bili svati, bila je zateknjena na tavanskem obloku iže gde so svati i to tak kaj je visela. Moralo se na nju paziti daju ne bi neko fkral i tak truća napravih

Nakolenče

Nakolenče je bilo dete, obično muško, najbližnješa mladoženjina familija. Na glavi je moralo imati škrljaka i biti oblečeno v belu rubačku. Dok so mladu dopeljali k mladoženji doma, mlada ga je prijela na krilo k sebi i dala mu dara. To je bil znak plodnosti i želja da bi ona rodila prvo muško dete. Dete bi za dar dobivalo rubačku i v našitem rupčecu kolače. Ostali svati bili so oblečeni vu svečanu nošnju, kak ženski, tak i muški gosti.

14. Tek rođeno dete

Dok se je dete porodilo, omatalo se je v najtenše domaće platno - candru. Spalo je v drvenoj zipki na vankušu punjenem s perjom. Za par dana na glavu mu se nametala kapica zešita f špinec od domačega platna. Okre glave je bila naekljana. Dete se je omatalo f povoj. Povoj je bil meter i pol dugaček i četiri prsta širok, od domačega platna. Dok se je dete nosilo nakrst, nametala mu se je na glavu naekljana kapica z belem koncom, a rub je bil ukrašen s crlenennkoncom. Bilo je omotano f povoj naekljani, a na njega je bila nateknjena prva rubačka od domačega platna. Rubačka je bila gore malo nabrana i imala je rukave. Spod vrata se je vezala na mašljini. Okre ruke detetu se je vezal crleni konec da ga ne bi tko vrekel.

15. Oprava za pokonjega - mrtvika

Ako je vmrla dekla, onda je bila oblečena i počesana kak za svetek - ze se ukrase f kiki i okre vrata, v belem oplečku, surki, pocuknjari,

frtunu i suknji. Na noge so se obuvali štonfi, ali ne i cipele. Okre glave dekli so nametali beloga venca od voščeni ruži i kiticu kak mladi. Prvu je noč ležala na popravku - na postelji. Nuz nju je bil mali vankušec beli, a na njemu kitica i prsten koji se je nosil do groba i ital v grob. Pokrivali so ju z belem vilanom koji je visel sa strane. Vilan je bil od beloga platna škaricam zrezan kak šlingana mustra. Dekli so v ruke ili spod ruk, koje je imala skljojpljene, metali beloga rupčeca našitoga, sveču, moljitvenika i čislo.

Dečko, ako je vmrl, isto je bil oblačen kak za svetek, ali na noge so mu nametali škrljaka z vencom, a kiticu s panklinom so zakapčili za lajbec. Vankušec je bil nuž njega s prstenom. Na popravku je ležal kak da ide na venčanje.

Ako je vmrla mlada sneja ili žena, oblačili so joj su opravu za svetek, čak i česali na zafrčke i metali puculicu. Zato se je i očuvalo jako malo puculic do denes. Rupčeca našitoga, krunicu i moljitvenika je dobila šaka pokonja osoba. Muške se neso metali jako našiti rupčeci, pogotovo ako so bili stareši.

Mrtve so v les nametali prije samoga spreveda. Lese so delali domaći tišljari.



16. Kupanje v letu na Dravi i na kanalu

Dekle i dečki se neso kupali baš skupa, ali ni daleko jeni od drugi. No, deca so koristela priliku i išla se kupat i k dečke i k deklam. Dečki so se kupali skroz goli, a dok so išli z vode van ili bi se pokrili šakom ili z drezgom. Dekle so pak imale odnaprav svezane frtune koje so zateknole zmed nog odzađ na sveze. Stareše so glavu vezale z rupcom, tak kaj jem je kolombar bil pokrit, a vuzli od rupca so bili na čelu primotani. Dečki so se skrivali po trski i šašu i išli se nalukivat dok so se dekle kupale. Znali so jem poskrivati opravu. Onda, ako so morale iti van z vode, namazale so se z blatom. Dok so dečki otišli, onda bi se oprale i oblekle.

* * *

Ovdje završava priča moje kazivačice o najstarijem periodu Podravske Sesveta, mjesta koje nije nekad bilo siromašno, ali ni bogato. Žitelji su bili oslonjeni sami na sebe, na egzistenciju koju su sami mogli stvoriti. Djeca su morala puno raditi i pomagati starijima. Jako se je poštivalo i slušalo starije osobe, stoga su oni određivali budućnost i život mlađih. U mjestu je bila jedna trgovina u kojoj se mogla kupiti sol, petrolej i šećer u kockama. Sve su ostalo proizvodili sami. Iz kazivanja smo saznali o načinu života, običajima, frizurama i nošnji koji su prevladavali u to vrijeme. Kao što se sve mijenja i obnavlja, tako se kroz razdoblja mijenjala i nošnja u Podravske Sesvetama. Prva trgovina s tekstilom pojavila se oko 1910. godine i od tada, nabavom štofova i platna, žene su sve manje tkale platno za šivanje odjeće. Sve do 1920. godine postojalo je prijelazno razdoblje od domaćega platna na industrijsko. Od 1920. godine prevladava tekstil kupljen u trgovinama i više nema odjevnih predmeta od domaćega platna. No, to nije kraj uzgoju konoplje. Lan se pojavljuje vrlo rijetko jer se u trgovini može nabaviti končec - pamučni konac za tkanje. Od konoplje se još otkavaju ručnici, stolnjaci, vreće, žitnjare i gunji koje mlade djevojke imaju u svojim ormarima za udaju. No, više nema suknji, gaća, rubača od domaćega platna. Zamjenjuje ga bijelo pamučno platno, štof, cajn, svilene tkanine, svileni

rupci za glavu. Stara tkana nošnja i puculice sve se više pokapaju s pokojnima kao nešto za što su ti ljudi živjeli i kao ispunjenje njihove posljednje želje. Tako da je ostalo jako malo originalnih odjevnih predmeta, a oni koji su ostali, čuvaju se u privatnim etnografskim zbirkama Cugovčan i Kovačić.

Ponajviše mi je o navedenom razdoblju ispričala moja baka Jela Cugovčan rod. Derežič te njena sestra Ana Halusek rod. Derežič. One su bile i vrsne samouke švelje poznate u Podravskim Sesvetama i okolnim mjestima. Njima su svoja iskustva prenijele njihove majke i bake: Ana Pintarek rod. Matočec, Marija Matočec rod. Derežič, Anđelka Pintarič rod. Birovčec, Kata Kolarić. Hvala im.

II. Flizure

Razdoblje između dvaju svjetskih ratova donosi velike promjene u životu ljudi u seoskim sredinama. Mnogi muškarci odlaze u vojsku, a žene ostaju same obrađivati zemlju, hraniti stoku i prehranjivati obitelj. Osvrnut ću se na zapis u župnoj spomenici gdje je zapisano da se: “Sesvečani odlikovahu većim dijelom svojom okretnošću, marljivošću i nabožnošću.” U toj se spomenici spominju i grijesi Sesvečana: “a da su se ti grijesi tako uvriježili mnogo je doprine-sao vojnički uzgoj i jerbo su muškarci vojnici usisali pokvarene običaje tuđih naroda, a žene se podale u odsutnosti svojih zakonitih muževa, slobodnije i samostalnije razuzdanosti i jerbo su i časnici svojom absolutnom vojničkom vlašću veoma demoralisali narod. Karakter naroda nije iskrenost već lukavost što je baština vojničkog uzgoja, kad se pazilo samo na to da batinam izbjegne. Žene se slobodnije kreću, imadu vlast nad muževi koji su im pod papučom pa su reko bi slične grčkim Spartankam.” Taj se kontrast, da su hrabri junaci, krajišnici u Podravini bili pod papučom žena, može protumačiti tako što su žene za vrijeme Vojne krajine samostalnije odgajane i slobodnije živjele od muškaraca pod puškom u ratno doba, a kućanstvo i briga o gospodarstvu najviše je padala na njih. Do 1835. godine bile su u selu 93 kuće te 934 stanovnika. Već 1849. godine bila je 101 kuća i 1377 stanovnika. Selo se brzo širilo i već 1830. godine dobiva i prvu školu. U tom se razdoblju sve manje nosi teška, od domaćega platna šivana odjeća, a sve više dolaze u modu industrijske tkanine. Kako je z nošnjom, tako i s frizurama. Osvrnut ću se na nekoliko frizura u tom razdoblju.



1. Flizura na pletaču iglu

Dekle so se rede česale napeto, a nekoje so bile počesane malo slabodneše, z napuščanom kikom. Česale so se tak kaj bi kiku oprale z vodom f kojoj se kuvalo korenje od kopriv. Dok se je kika malo osušila, ne do kraja, onda se je onak raspuščana, pramen po pramen namatala na vruću pletaču iglu. Kak se je igla ladela, tak je kika ostala nafrkana. Dok so tak nafrkale kiku, onda so ju polako raščesale. Malo so ju na čelo i sa strane napuščale, a odzađ splele dve fute. Da bi se kika držala napuščano na čelu i okolo, morale so ju pričvrstiti z drotene špangicam. Spletene fute so omotale f kolombar i pričvrstile z drotene iglicam. Takvu so flizuru nosile obično dekle. Po takvoj se flizuri vidi gradski štih ili stil.



2. Flizura na baroke ili zafrčke

Sneje so se pak česale malo drugač. Da bi njejova frizura bila lepša i čvrsteša, kiku so mazale z guščjom mastjom ili so pak koristele rastopljenoga vu vodi cukora. Kiku so raščesale na pol glave po dužini i napravile stežu. Onda so š češljom odmerile veličinu baroka i kiku počesale. Pramen kike so namočile ili namazale, prislonjile blago na čelo i zavinole prema odzađ. Tak svinjeni pramen bil je veličine najvekše kovanice. Onda so takvoga baroka pričvrstile špangicom. Po njem so na isti način slagale drugoga i tak po redu do vuva. Bilo je šaku stran po pet barokov. Odzađ, ostataka kike splele so vu dve fute i omotale f kolombar i pričvrstile z drotene iglicam. Na takvu flizuru vezale so što-



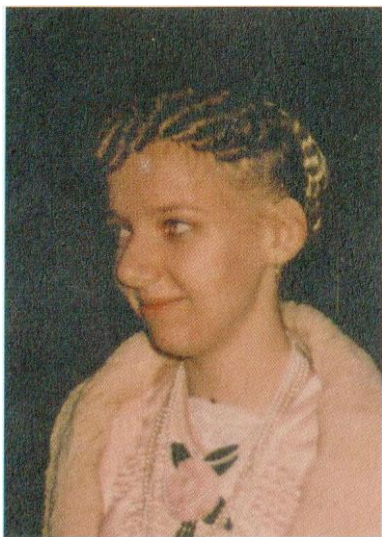
fenoga rupca ili šamiju pod vogel. Rubec ili šamija preklopili so se na tri vogla tak kaj je mali vogel bil znutra. Rubec se je del na glavu, ali baroki so morali ostati da se vide. Dva vogla rupca pokrivali so kod nekojejov do pol vuva tak kaj so se mogli videti menduši. S tem dvem vogle zavezale so preko trečega vogla koji je visel na pleče i rupca posložile spod kolombara. Taj odzađ vogel je bil svezan i neje visel. Da rubec ne bi bil masten od kike na kolombaru, so sneje nosile zešitu kapicu od šaranoga platna bez ikakvi prišiti ukrasov.

3. Nabremana flizura z bremajzlinom

Nabremanu so flizuru nosile dekle i mlade sneje. Kika se je bremala znad čela, a nekoje so bremale i malo sa strane. Bremajzline so za bremanje delali kovači. Oni so bili napravljeni kak škarje, s tem da je na jednoj strani bil žleb, a na drugoj, veličine žleba, žica ili šipka. Dok se je bremajzlin stisnol, v žleb je morala sesti šipka. Topil se je na peči, na pleju. Moralo se je paziti da se ne bi prevručal da ne bi zgorela ili se presmudila kika. Da si ne bi spekli ruke, na bremajzlinu so bile nateknjene ručke, drvene ili od kocena. S takvem bremajzlinom so se širši prameni kike bremali. Sлагali so se na rede i onda bi se takva kika pričvrstila z drotene špangicam. Odzađ so se splele dve fute i ofrknole ili omotala f kolombar koji se je pričvrstil z drotene iglicam. Pod jednu stran dekle so metale kiticu sezonskoga cvetja, a najviše crlenoga muškata. Sneje so pak na glavu vezale rupca ili šamiju. Takva flizura bila je trajneša i mogla se nositi nekoliko dana - od nedelje do nedelje.

4. Flizura na kokruzinu - povita na lokne

Flizuru na kokruzinu, povitu na lokne so nosile i dekle i sneje. No, ž njom je bilo jako puno posla i to si ne mogla napraviti sama dekla ili sneja. Obično se je nosila za svetek, nede-ljom i vu svate. Takve flizure f Sesve-tam je delala Marička Banova. K Ma-rički so dovađale i žene z okolni sel na česanje ili so pak nju vozili na zaprež-ne kole češat i povijat za svate, čak i v Đurđevac, udaljen petnajst kilome-trov od Sesvet. Za takvo česanje žene so česalji plaćale z novce ili išle delat za težaka. Najviše, čak obavezno, tak



so se česale mlade za svate i to čez puno godin. Kika se je prije česanja morala oprati i još neosušena š češljom raščesati. Prije toga moralo se je pripravit kokruzine. Od vrja betva kokruza odrezala se je suva kokruzina, debela kak mali prst i dugačka okre deset do dvanajst cen-timetrov. Prameni kike, široki okre osam do deset centimetrov, nama-tali so se na kokruzinu. Kika se je močila z rastopljenem cukorom ili z vojskom kaj se je bolje držala. Dok se je smotala takva lokna, kokru-zina se je zvadila, a lokna se je pričvrstila z drotene špangicam. Takov ukras od kike je bil slagan jedan do drugoga po glavi, odnaprav i do vuva. Odzađ se je kika prikupila, počesala i splele so se dve fute koje so se omotale f kolombar. Ako bi se tak česale mlade za svate, onda so jem bile posložene takve lokne po celoj glavi i naprav i odzađ. Dok je flizura bila gotova, moralo se je dobro osušiti kaj je tak zalepljena bolje držala i duže služila. Dekle so s takvom flizurom bile gologlave, a sneje so imale svezane svilne rupce na glavi, tak kaj so se lokne vidle. Nekoje so kiku još malo namazale z vojskom da se bolje drži.

5. Flizura trater

Flizuru trater so nosile male dekličke, dekle i sneje. Česalo se je tak da se je kika morala namazati z guščjom ili svinjskom mastjom. Posle se je kika raščesala od čela prema odzađ. Na jednoj strani se je napravila steza. Onaj del kike koji je bil na vrju glave prikupil se je f šaku i frkal dok se je od kike napravil oblik tratera. Onda se malo napušćala prema naprav i stvorila se lepa šupljina kak trater. Ta se je kika pričvrstila z drotene špangicam, a odzađ se je kika splela v dve fute i na kraju njeov privezali mašljini. Dekle i sneje so fute omatale f kolombar. Sneje so pak vezale rupce ili šamije na takve flizure.

* * *

Frizure su u svećanim prilikama u razdoblju od konca šezdesetih godina te početkom sedamdesetih definitivno bile građanske kod mlađe populacije. Djevojke i mlađe udate žene odlazile su k izučenim frizerima, neke su skraćivale kosu, a one koje su htjele zadržati dužu kosu, češljale su se na punđe. Nosile su ih u crkvenim svečanostima i na svadbama. Najviše je mlađih žena počesljanih na punđe bilo u svadbama, pogotovo onih koje su nosile titulu kume. Radnim danom, u svakodnevnim prigodama, raščešljale bi punđu, kosu bi pričvrščivale u takozvani konjski rep, a snahe su taj rep još podvinule prema unutra i tako napravile cop pričvršćen špangicama. Kako je vrijeme prolazilo, tako su se mlađe osobe sve različitije češljale. Neke su se šišale na kratko, mlađe su nosile dugu raspuštenu kosu, udate stavljale trajne, kovrčale kosu na različite načine te ju bojile različitim nijansama boja. Pokrivala za glavu rubac, šamija, marama sve su rjeđe u uporabi. Današnje su se frizure izjednačile s građanskim. Marame na glavi nose još jedino žene starije životne dobi, oko sedamdeset godina i starije.

Sljedeća poglavlja sadrže kazivanja mojih kazivačica o nošnjama, životu i običajima koji su prevladavali u Podravskim Sesvetama od oko 1920. godine pa sve do današnjih dana.

III. Nošnja 1920-ih do 1940-ih godina

1. Ženska letna nošnja za svetek i svečane prilike - dekle

Flizura

Dekle so za svetek na glavi imale spletene dve fute i još navek so fute omatale f kolombar i pričvrščivale ga z drotene iglicam. Kolombara so ukrašavale s kreseče iglicam. Više se neso česale napeto, nego so kiku bremale z bremajzlinom. Na čelu je kika bila malo napuščana, a sa strane je bila pričvrščena kitica od muškata. Metalne kreseče iglice so bile zamenjivane slične iglicam, samo kostene. Nekoje so mesto ružic f kiki nosile pribodnjenu ukrasnu iglicu s kreseče joke ili umetnem

cvetom. Nekoje so se česale na lokne. Okre vrata više neso nosile crnoga baršuna, mesto njega nosile so zlatne ili srebrne lančece s križecom.



Opleček

Opleček je bil zešit tak kaj više ne bil vuzek. Na prvoj i zadnjoj atulji bil je nabran spod plečine, a dole okre pojasa bil je širok. Zdola je bila opasina f koju se napeljivala žnjora. Nabiral se je okolo i okre pojasa svezak Preko opasine je visel tak da je zgledal kak da je raspasan. Imal je špinčastoga krajgline koji je bil ukrašen, našit z mašinom ili našlingan. Našivavalo se je i šlingalo s koncom ili svilcom. Rukavi so bili kratki, iznad lakta, široki i isto našlingani na donjem kraju. Od

zađ, na pleče ili naprav do prs, bil je raporek i tu se je opleček kapčil z ukrasne gumbe. Oblačil se je preko glave.

Vekšinom so za svetek oplečki bili zešiti od svile. Bili so v različite bojam.

Dekle so nosile na oplečku bisernoga kraljuša jednorednoga ili višerednoga.



Suknja

Suknje so bile jednobojne, crlene, plave, zelene. Šivale so se f četiri do pet pol. Te suknje so bile pliserane na drobno. Pliserale so je žene koje so to svoje znanje ljubomorno čuvale. Gore je bila prišita opasina široka dva prsta, a na njoj je bil prišit svitnjak s kojem se je vezalo. Suknja na čerevu ne bila pliserana zato jel je na tem delu bil frtun. Kapčila se je z drukljine od pojasa do dola. Za razliku od prije, sad suknje neso bile do gležnjov. Skraćene so bile do pol listankov, spod kolena.

Pocuknjara

Pocuknjare so bile zešite f četiri pole. Dugačke so kak i suknje. Šivane so od pečnoga platna kupljenoga v dućanu. Nosile so se po dve. Za svetek so se šterkale, sporadi toga kaj je suknja lepše i širše stala. Imale so rasporka i natikale so se preko glave dok so se oblačile. Vezale so se svezam zešite od istoga platna. Zdola so bile široko našlingane z mustrom. F selu je bilo dosta žen koje so imale Singerice, šivače mašine s kojem so puno šlingale.

Frtun

Frtun je mogel biti svilni ili od finoga pečnoga platna. Zešit je bil tak kaj je imal šaku stran po dve - tri falde koje so bile zasite za sveze široke i do četiri prsta. Sveze na kraju i frtun bil je jako našlingan. Mu-

stra je bila široka i do trideset centimetrov. Frtun ne imal rance. Nosil se je v bojam, a dekile so najviše nosile beloga. Frtun se je vezal odzađ i to z vekšem mašljinom, a našlingane so sveze lepo dole visele.

Cipele i štonfi

Dekile so obično nosile lakene cipele i sandale koje so delali domači majstori šustari i ukrašavali je s cvetne ornamente. Cipele so se kapčile z remenom i kapčom. Imale so malo povišenu petu, dole vužešu. Sandale so bile više z remene. Štonfi so se nosili končeni beli - dokolenke, a ako je bilo vruće nekoje so bile i na bosu nogu.



2. *Ženska letna nošnja za svetek i svečane prilike - sneje*

Flizura i rubec

Sneje so po letu za svetek bile počesane na kokruzinu, na lokne, a nekoje so nosile nabremanu kiku. Odzađ so imale spletene dve fute omotane f kolombar. Na kolombaru so imale kapicu zešitu od beloga ili šaranoga platna. Kapica se je nosila zato kaj se neje mazal rubec. Na glavu so vezale svilnoga rupca, a nekoje štofenu šamiju. One koje so dobile v nasledstvo od starine frandaša, rezale so ga na četvoro i imale



četiri štofene šamije. Svilni rupci so se kupovali v dućanu i bili so v različite bojam. Najviše so se nosili kremasti, rusi, plavi i zeleni. Bili so z bogate cvetne ornamente.

Rubec se je vezal tak kaj se je preklopil na tri vugla. Na preklopu se je umetala futica ili pletenica. Futica je bila spletena od nekuliko strun konjskoga repa. Plela se je kak i fute s tri struke. Bila je dugačka okre pol metra. Futica se je metala vnuter zato kaj je špinec na svilnem rupcu bolje pičal i stal na štrk f špinec. Tak se je bolje vidla flizura na kokruzinu. Vugli za vezanje so se svezali tak kaj, dok se je svezal vuzel pod vrat, morali so špinci pičati sa strane. Mogli so se i z bunbuvačkom pribosti za rubec nuz lice. Odzađ je vugel od rupca visel na pleča. Moralo se dobro gledeti dok se je rubec preklapal jel ima lice i znaopaka. Žlica se je bolje kresil. Rupci so se namatali na mičeljnjak i tak spravljali v ormar.

Bluza

Bluze so bile svilne ili od finoga tenkoga platna. Imale so krajglina i bile so odnaprav našlingane ili ukrašene žabicom. To se je ukrašavalo tak kaj se je s koncom f križ nabiral materijal i onda so ostale izbočine. Odnaprav i odzađ na plečinam je bluza bila prešita i dole široko nabrana. Dole se je nabirala na svitnjak i vezala f pojasu. Oblačila se je na

glavu jel je bila malo prerezana odzađ ili sa strane. Na tem mestu se je kapčila z gumbom ili drukljinom. Rukavi so bili dugački i široki, isto so se kapčili ili vezali svilnom trakom. Nekoji oplečki so imali zešite ružice napravljene od istoga materijala. To je služilo kak ukras na bluzi. Na njoj so sneje još nosile zlatne i srebrne lanceke, biserne kraljuše i ukrasne iglice koje so kapčile na bluzu.

Pocuknjara

Sneje so kak i dekle nosile dve pocuknjare. Ako je sneja bila gura-va, oblačila je i tri pocuknjare kaj je zgledala malo deblješa. Pocuknjare so bile šivane f četiri pole i zdola so bile našlingane četiri prsta. Vezale so se svezam i natikale preko glave dok so se oblačile.

Suknja

Suknje so bile štofene pliserane kak i kod dekli. Bile so dugačke do pol listankov. Kapčile so se od gora do dola z drukljine. Okre pojasa vezale so se svitnjakom. Nekoje so sneje nosile i svilne suknje našnjitane. Dok so došle od meše ili svatov, suknju so slekle i složile na prestrti komad platna ili stari rubec. Morale so posložiti šnjite ili faldice i suknju omotati f taj rubec. Onda se suknja gore i dole svezala s koncom. Tak omotana, obesila se je na klin v ormar ili škrinju ladičarku.

Frtun

Frtuni so se nosili svilni, atlaseni ili od nekojega drugoga tenkoga¹ platna. Sival se je z nekoliko faldi, ali dole ne imal rancele. Imal je šlinge i po njema se je poznalo jel si je sneja sama šlingala ili je to plačala, a i to jel bogateša ili siromašneša. Frtuni so bili f plave, crlene, ruse, kremaste i zelene bojam. Boje so se nosile prema gode. Za saki god ili svetek bila je druga boja.

Gače

I dekle i sneje nosile so spod pocuknjar gače. Gače so bile zešite z nogavicam skoro do kolena. Za svetek so na nogavicam bile prišite

šlinge, a za saki den so bile obične. Stareše žene so nosile gače z velikem rasporkom. Šivale so se od pečnoga platna ili od žutice, a vezale z napeljanem svitnjakom ili kapčile na gumb.

Cipele

Na nogam so sneje nosile, isto kak i deklet, bele štonfe dokolenke i niske cipele ili sandale. Cipele so bile zešite od lakene kože, a kapčile so se z remenom ili vezale žnjrance.

3. Muška letna nošnja za svetek

Rubača

Muškarci so nosili zešitu rubaču od svile, atlasa ili pečnoga platna. Vekšinom se je nosila rubača bele boje. Imala je zešitoga krajgline z vekše špince. Odnaprav se je kapčila do dola z gumbe. Bila je skrojena i zešita širša. Rukavi so isto bili širši, a dole, na rukave, so bile mandete kaj so se rukavi kapčili z gumbe. Mandete so bile široke okre tri prsta i veličine okre ruke. Rukavi so gore bili nabrani i odzađ na zadnjoj atulji spod krajgline. Rubača je bila malo nabrana i nosila se je pripasana v lače. I stareši i dečki na glavi so nosili crne škrljake z vužešem panklinom.

Lajbec

Lajbec je bil od crnoga štofa ili cajga. Kapčil se je s tri do šest gumbov. Na levoj strani odnaprav imal je maloga žepeca. Dole, i z jedne i z druge strane, imal je menše žepe. Bil je podstavljen s podstavom. Odzađ je bila zadnja



atulja od lastina. Imal je kapču koja se je mogla pritegnuti ako se je štel lajbec nositi vužeši. Ispod kapče je bil malo prerezan. V malem žepecu se nosil smotan rupčec, al tak da mu je vugel pičal van. Rupčec je služil kak ukas. V dolnjem žepecu se je nosila žepna vura na lanceku.

Lače

Lače so bile štofene ili cajnane, skrojene tak da so nogavice bile malo širše gore, a vužeše dole. Odzađ je bila prišita kapča kaj so se moge pritegnuti. Imale so dva gliblješa žepa sa strane i jednoga na levoj strani odzađ. F tem žepu se nosil i čuval šetofljin z novce. F pojasu lače so imale šnalu s kojom so se kapčile, a na rasporku so bila tri gumba. Zdola so bile dva prsta podvinjene.

Jedno razdoblje je bilo jako v modi kaj so se nosile lače rajtoze. Rajtoze so bile skrojene tak da so nogavice bile široke do ispod kolena, a onda naglo zvužene prema nogi. Takve lače so morale biti tesno nuz nogu do gležnja. Dole so imale razreza kaj so se lekše navlekle. Dole, spod noge, so bili zešiti remeni koji so držali lače da se neso podigle gore. Imale so tri žepa, jednoga odzađ i dva sa strane. Takve lače nosile so se zateknjene f čizme.

Kaput

Muškarci so nosili kaputa. Kaput je bil zešit malo kometneši i podstavljen s podstavljom. Imal je krajgline z dukše špince. Zvana so bili tri žepa, gore levo mali i dva sa strane vekši. Z nujrašnje strane je bil još jeden žep i v njemu se obično nosil šetofljin. Rukavi so bili malo širši. Odnaprav se je kapčil z dva ili tri vekša gumba, a bil je dugaček do polovice guzov. Kapute so šivali domači šnajdari.

Osim kaputa, muškarc i so nosili i štrikane lajbece. Nje so štrikale nejove žene v zimi i to z vunom i z mustricom. Dečki i oženjeni muškarc i nosili so se skoro isto i ne bilo velike razlike med njema. Gače so nosili i jedni i drugi i to s kratke nogavicam i z rasporkom. Zešite so bile od žutice i kapčile so se na gumb. Na rasporku ili šlicu ne bilo gumba i skrojene so bile širše.

4. Ženska zimska nošnja za svetek - dekle

Dekle so počesane kak i v letu, hodajo gologlave. Ako je loše vreme i pada kiša, nose nad glavam veliku crnu ambrelu z drvenom kvakom. Ambrele so od crnoga lastina.

Oplečka nose spod bluze na golem telu s kratke rukave. Opleček je zešit od pečnoga platna ili žutice, skrojen malo komotneši, a spod vrata zašite so špice. Oblači se na glavu, a z dva drukljina kapči se sa strane, od vrata prema ruki.

Bluza je svilna kak i v letu ili je zešita od baršuna. Baršun je malo deblješi i topleši. Krajglin se je ukrašaval s prišite špicam ili šlingam, a nekoji so bili i naekljani. Isto tak špicam ili ekljam bila je ukrašena prva atulja. Zdola je bil napeljan svitnjak i ž njem se je vezala.

Frtun je bil kak i v letu.

Suknja je bila baršunska ili štofena šnjitana, dugačka do pol listanjka. Dekle so nosile crlene i višnjjeve suknje.

Pocuknjare so bile šlingane. Nosile so se po dve ili tri, isto kak i v letu.

Dekle so na bluzi nosile kupovne, svilom pletene, vunene rupce. Z njema so pokrivalo pleča, a ako je bilo vetra, snega ili jako zima, onda so ž njema omotalo glavu. Nosile so je na tri vugla. Z dva se je vugla rubec omatal i vezal, a jedan je slobodno visel na pleče.

Na nogam so se nosile visoke cipele gležnjače. Gležnjače so se vezale žnjerance. Bile so boksene, od kože, a šivali so je šustari. Štonfi so bili dugački preko gležnjov. Štrikale so je same žene. Imale so domaču vunu koju su sprele i štrikale.

Na rukam so se nosile naštrikane rukavice s pet prstov, a bilo je onejov gde je naštrikan samo palec, a na ostale prste spojeno.

5. Ženska zimska nošnja za svetek - sneje

Sneje so v zimi bile počesane kak i v letu. Ako je bilo jako zima, na glavi so imale svezanoga baršunastoga rupca. Na sebi so nosile oplečka, a na oplečku bluzu od deblješega materijala. Na bluzi so nosile svi-

lom pletenoga vunenoga rupca, a stareše žene svoje čuvane bavele. Imale so do tri pocuknjare, a ispod njejav gače z nogavicam do kolena. Na nogam so imale štrikane štonfe i cipele gležnjače, nekoje i čižme kožne z visoke šaram. Sneje so nosile suknje v zelene, plave, crlene, višnjave, čandave bojam. Ako je tenši materijal, bile so pliserane, a ako je deblješi, onda našnjitane.



6. Muška zimska nošnja za svetek

Se se isto nosi kak i v letu. Jedino ispod lač se nose dugačke gače od žutice. Na nogam imaju štrikane vunene štonfe i čižme ili visoke cipele. Na sebi nose debeloga kaputa koji je skrojen kak i letni,

samo kaj je ispod podstavi podstavljen z vatom, fino čejanom vunom ili kudeljom. Zimski kaput je pedem dukši od letnoga i malo je težeši. Vredne žene svoje čoveke, osim rukavic i štonfov, naštrikajo i šala koji je dugaček okre meter i pol, a širok kak raširena ruka. Naštrikan je od prirodne vune z mustricom. Nosi se je okre vrata i prekrižen na prsam. Ako je bila strašno jaka zima i sneg, svezali so si ž njerp vuva. V zimi so se nosile lače rajtoze koje so se zatikale f čižme.

7. Dečja zimska nošnja za svetek

Dekličke so obično počesane, a ako je mama štela, onda je svoje dete i nabremala. Odzađ je splela dve fute koje so bile zavezane s crlenem mašljinom od širšega svilnoga panklina. Fute so visele na pleče. Dekličke so na sebi imale oplečka, a na njemu bluzu. Bluza je bila malo menje ukrašena. Suknja je bila kak i kod dekli, ali retko koja je imala

pliseranu. Nosile so ijednu pocuknjaru, ali samo vekše dekličke. Imale so i frtuna malo našlinganoga. Na nogam so cipele visoke na žnjerance. Na sebi so nosile vunenoga rupca, i to omotanoga spod ruk i z dva vuzla svezanoga odzađ f pojasu. Deca so nosila štrikane štonfe i rukavice, a šalom so jem vezali vuva za velike zime.

Dečoki so na glavi nosili škriļjake. Bili so oblečeni v rubaču s krajglinom. Nekoji so imali lajbeca štofenoga, a nekoji štrikanoga, vunenoga. Nosili so zešite lače od štofa ili deblješega materijala i kapute. Oni neso nosili rajtoze. Na nogam so imali štrikane vunene štonfe i visoke cipele preko gležnjov koje so se žnjerele.

8. Nošnja za svate

Mlada

Mlada je bila počesana na lokne na kokruzinu ili povita. Kika joj je namotana od vuva do vuva po celoj glavi. Isto tak kika joj je namotana i odzađ. Okre glave nosi venca, al tak napravljenoga kaj joj stoji kak kru-na. Venec je napravljen od voščeni ružic spajan z drotom. Na zadnjoj strani, gde so drobne ružice, zašit je nabrani šlar od končenoga tila. Na šlaru je sa strane od gora do dola bil našit z belem koncom cvetni motiv, a isto tak i z dolnje strane. Na dolnje vugle bile so našite velike ruže. Takve šlare delala je f Sesvetam Marija Šokec - Čižmarova. Nju se je pozivalo povi-jat mladu i delat joj venca glavu. Marička Banova je česala mlade. Mlade so se oblačile rano den prije neg so išle na venčanje. Mlada je prvo na sebe oblačila oplečka koji je bil odnaprav ukrašen špi-



cam. Na opleček je oblačila bluzu koja je bila zešita tak da je bila odzađ i naprav nabrana i široka. Naprav je bila z faldicam i špicam ukrašena. Nekoje so bile jako odnaprav našlingane. Bluze so imale krajgline, isto našlingane. Materijal od čega se je oprava šivala bila je bela svila, atlas ili jako tenki i fini štof pretkan svilom. Od istoga materijala kak i bluza bila je zešita i suknja. Ona je bila f pet pol, širša i našnjitana. Imala je opasinu i kapčila se je z gumbom ili zijaricom. Nekoje so zdola bile našlingane i to vekšinom kod bogateši mladi. Posle svatov znalo se takve šlinge obrezati, a suknja se je farbala i dalje nosila dok se ne razdr-la. Spod suknje nosila je tri pocuknjare od pečnoga platna i to bogato našlingane. Pocuknjare so bile našterkane. Na suknji nekoje so nosile bele frtune. Na nogam so nosile bele končene kupovne štonfe i crne cipele ili sandale. Obično so se dale za venčanje delati nove cipele koje je mlada prvi put obula na noge. Na bluzi je nosila kiticu i panklina. Kitica je bila složena od beli ružic voščeni i malo zelenoga asparabusa ili šumice. Spod kitice se je vezal na mašljlin beli dugački panklin. Panklin je bil svilni i dugaček do gležnjov. Odzdola je bil zavezan v obliku slova V, našnjitan i zapegljan jedno pol metra. Okre vrata mlada je nosila zlatnoga lanceka s križecom i beloga bisernoga kraljuša. V rukam je nosila rupčeca, moljitvenika, čislo i puketu. Puketa je bila napravljena od beloga krep papera. Obično so se delali okolanti i brambuljki okre deset do petnaest komada. Zmed ruži se metalo listje od zimzelena i asparabus. Puketa je imala i narudanoga beloga podmeta. Na korene so bili povezani beli svilni vuski panklini isto ukrašeni z asparabusom i zimzelenom. Bili so dugački okre šezdeset centimetri, pa i dukši. Dole, na pankline, viseli so mali venčeci z bele ružicam, do šest komada.

Mladoženja

Mladoženja je na glavi nosil crnoga škrljaka z vencom od beli voščeni ružic - kak je bil visok škrljak, tak je skoro bil širok i venec. Na sebi je nosil svilnu rubaču s faldicam i dugačke krajgline. Rukavi so bili široki, z mandetom i kapčili so se z gumbе, a i čela rubača je bila širša. Na rubači se je nosil crni lajbec z žepnom vurom. Sakoji mladoženja je nosil na lajbecu crnoga kaputa zešitoga z otprtom fazonom i krajgli-

nom z dva špinca. Kaput je imal tri žepa, dva vekša sa strane i jednoga maloga gore. V malem se je nosil rupčec, tak kaj je špinec pičal malo van. Nosil je i lače rajtoze ili zešite z malo širše nogavicam. Na nogam je nosil cipele ili čizme, več prema tomu kakvo je bilo vreme. Na kaputu je nosil kiticu, istu takvu kak i mlada. Nosil je i gače, za tu priliku prvi put oblečene, nove.

Podsnejalja

Podsnejalja je bila počesana na kokruzinu. Na glavi je nosila crle-nu štofenu šamiju ili f špinec svilnoga rupca. Imala je kiticu zakapčenu na štofenu ili atlasenu bluzu koja je bila našlingana ili našita. Nosile so se kremaste, žute, bele ili ruse bluze. Kitica je bila s panklinom dugač-kem belem kak i kod mlade, ali z malo menje ružic nego kod mlade. F toj prigodi obično so se nosle crlene napliserane ili našnjitane suknje. Suknja je bila dugačka do pol listankov, a ispod suknje nosile so se dve pocuknjare. Na suknji je podsnejalja nosila svezanoga našlinganoga frtuna. Nekoje, koje neso dale šlingati frtune, nosile so na drobno naš-njitanoga, ali isto atlasenoga. Na nogam so nosile cipele ili lakene san-dale i bele končene štonfe.

Dever

Dever je na glavi nosil crnoga škrljaka z vencom. Venec je bil kak i kod mladoženje, samo malo vužeši. Imal je belu rubaču, crnoga laj-beca, crnoga kaputa i obične lače ili rajtoze. Na nogam je nosil cipele ili čizme. Na kaputu je imal zakapčenu kiticu, al z malo menje ružic od mladoženje. Na vratu je po mivanju nosil našitoga obrisača.

Zastavnjik

Zastavnjik je bil neoženjeni dečko koji je nosil zastav spred mla-dencov na venčanje. Na glavi je imal crnoga škrljaka z vencom. Beli venec je bil isto skoro kak i kod mladoženje, jednake širine, samo z drugačeše ružicam kaj se je mogel prepoznati jeden od drugoga. Za-stavnjik je nosil belu rubaču, crnoga lajbeca, kaputa i lače rajtoze, a na nogam crne čizme. Na kaputu je imal zakapčenu kiticu s panklinom

kak i mladoženja. V žepu od kaputa je nosil fteknjenu flašu vina na kojoj je bil spleten venčec od zelenoga neteka. V rukam je imal zastav i celem putom do cirkve je poskakival, okretal se f krug, podvikaval i majental zastavom. Zastav je hrvatska, platnena, crlen, beli, plavi, bez ikakvoga drugoga obilježja i jako okićena. Po zastavi so bili pribodnjene z bumbuvačkam svilni panklini z mašljine v bojam i prišiti listi od zimzelena i steklene kuglice srebrne boje. Nekoji so na list zimzelena metalu ruže od krep papera. Ako so svati bili dok je bilo sezonskoga cvetja, onda si je f čizmu zastavnik znal zateknoti cvetje. Obično v levu čizmu. Na koplje na zastavi bila je nateknjena lepa crlena jabuka, a v njoj grančica gušpana. Spod jabuke je bil spleteni venčec od neteka i svezan beli našlingani rupčec.

9. Nošnja za saki den - delatni den

Ako je deklam kika ostala od nedelje nabremana, onda so bile tak počesane i preko tijena. Imale so spletene dve fute omotane f kolombar. Da se ne bi klasale dok so delale posla, kiku so pribadale z drotene špangicam, a kolombara z drotene iglicam. Nosile so oplečke ili bluze, široko skrojene i s široke rukave. Materijal je bil šarani s cvetnem motive. V letu opleček je bil skoro navek beli od pečnoga platna ili žutice, a v jesen i proleč bluza šarana. Materijal se je kupuval v dućanu. Okre vrata neso nosile nakita, već samo škapulara na špagi ili deblješem koncu. Na vuve so nosile obične menduše. Bile so gologlave. Nosile so suknje i jednu pocuknjaru pod njom. Delatni den nekoje neso nosile

gače, a nekoje jeso. Na suknji so imale odnaprav svezanoga šaranoga firtuna. Preko leta, od proleči do mrazovlja, hodale so bose. Dok je bilo kišno i blatno, nosile so drvenjake, klompe ili natikače z remene. Drvene natikače delal je f



Sesvetam Jakob Matočec - Đura-denkin.

Dečki so v letu bili gologlavi, na kratko oštrignjeni. Nosili so rubaču od žutice ili v boji od tenkoga končenoga platna. Boje so bile plave, zelene, na kocke ili na rede. Rukave so prisukavali kaj jem neso smetali f poslu. Nosili so lače koje so bile znošene za svetek. Ako so se razdrle, onda so jem mame s krpom zakrpale. Neso se itale dok se neso skoro čisto raspale. Isto so bili vekšinom bos, jedino, ako so išli v drugo selo, onda so obuvali cipele. Nosili so kratke zešite gače.



Coveki so bili oblečeni kak i dečki samo kaj so oni na glavi nosili starešega škriļjaka ili zešitu kapu šiltaču koje so šivali domači šnajdari. Na nogam so nosili drvene klompe ili ražnjerane cipele dok je bilo kišovito i blatno.

Žene so bile počesane kak i dekle samo kaj so glavu pokrivale z rupcom ili šamijom. Ako je bilo jako vruče, šamiju so vezale pod vugel ili omeknjenu na vrat. Šamije so bile končene, crlene, naklopane na točke ili pužece. Nosile so i štofene rupce koji so bili znošeni i više se neso mogli nositi za svetek. Suknje so nosile šarane i našnjitane f četiri pole ili na kocke. Dugačke so bile do pol listankov. Na sebi so imale oplečke i bluze na kojima so prisukavale rukave kaj se neso mazale. Na suknji so imale frtune s faldam, jednobojne ili na drobno naklopane. F Kloštru je bil farbar koji je obično platno farbal i z mustram klopak kaj je bilo šarano. Frtuni so bili s tablom, isto kaj se neso mazale. Pod suknjom so nosile jednu pocuknjaru. Hodale so bose, a ako je bilo blatno, nosile so drvenjake z remene.

Stare žene so na glavi nosile končenoga ili štofenoga rupca, čandave, kavine, zelene ili tamno plave boje, a stareše od pedeset godin i

čisto bele. Kiku so česale napeto. Odzađ so imale spletene dve fute koje so omotale f kolombar. Na glavi, na kolombaru nosile so zešitu kapicu sličnu kak so nosile njejeve mame i majke. Zgledala je kak puculišče samo ne bilo nikakvejov panklinov na njoj. Služila je kaj je bilo topleše za glavu i kaj rubec ne bil masten od kike. Na sebi so imale oblečene bluze. Nekoje zešite od domačega platna, tenkoga, koje je bilo ofarbanano doma ili kod farbara. Takve so nosile i suknje farbarske za saki den. Odsvetešnje se je jako čuvalo. Na suknji so nosile frtuna s faldam, isto od domačega platna ili končenoga, koji je bil zešit z jednem žepom. V žepu so držale rupčeca za nosa brisati. Mesto pocuknjare nosile so fonju. Fonja je bila isto zešita kak i pocuknjara f četiri pole, nabrana f pojasu i vezala se je svitnjakom. Odzdol, na kraje dvejev pol, bila je zešita do pol, a dalje je bila samo obrubljena. Bila je od kupovnoga platna, fonjenoga - tak so zvali to platno. Na nogam so imale štonfe. V zimi so noge omatale z obojke i obuvale so visoke cipele. Po iži so nosile ražnjerane cipele.

Stari čoveki so na glavi nosili znošenoga škrljljaka, a nekoji kapu šiltaču. Imali so rubaču od domačega platna, farbanu kod farbara. Rubača z dugačke rukave se je kapčila od gora do dola z gumbе v opšite luknice. Nosila se je pripasana. Bilo jev je zešiti od končenoga platna na rede i kocke, a materijal se je kupuval v dučanu. Stareši čovek so oblačili dugačke lače od deblješega štofa i dugačke fonjene gače. Na nogam so nosili štonfe, obojke i cipele visoke, a nekoji kožne čižme. V jesen i zimi na rubači so nosili štrikanoga štofenoga ili vunenoga lajbeca, a na njem birkečega kožuva. Kožuvi so bili skrojeni od prirodne birkeče kože koja se je prije toga morala štavljati. Vuna je na koži bila oštrignjena na dva centimetra. Šivali so se z dretom - kožne remence. Skrojeni so bili kak i štofeni lajbeci, s tem, kaj je vuna bila z nutrašnje strane, a koža z vanjske. Nekoji so čoveki davali oblačiti kožuve tak kaj je z vanjske strane bilo platno, štof ili nekoji drugi materijal. Kožuvi so mogli biti krajši, do pojasa ili pak dukši, do pol riti. Kapčili so se z gumbе, a nekoji vezali. Isto od takve kože stari čoveki so imali zešite šubare na glavi.

10. Nošnja f korizmi i na sprevodu

Žene, mlajše i stareše, bile so počesane napeto i na kolombar. Na glavi so nosile crnoga štofenoga, svilnoga, baršunskoga ili končenoga rupca. Oblečene so f crne bluže koje so zdola svezane ili pripasane. Bluže so ukrašene s faldicam, vuske ekljam, naekljane z belem i crnem koncom. Ako je eklja bela, onda je vuska centimeter do dva, a ako je crna, onda je smela biti širša. Nosile so crnu suknju, glod štofenu ili pretkanu na rede svilnem koncom ili pak baršunsku, našnjitanu. Na suknji so imale svezanoga crnoga frtuna, atlasenoga, svilnoga ili lastinskoga. Mlajše so imale frtuna s kraja opšitoga s crnom ekljom ili crne vuske špicam. Pocuknjare so nosile dve, odzdol našlingane od pečnoga platna. Šlinge se neso smeje nalukivati spod suknje. Na nogam so žene nosile čandave ili bele končene štonfe v zimi, a v letu na bosu nogu sandale. V zimi so nosile na pleče vunenoga svilom pletenoga rupca. Jako mlade sneje nosile so našlingane crne frtune, a isto tak i dekle.

Muški so na glavi nosili crnoga škrljaka, crne lače, belu rubaču, lajbeka, cipele, čizme, kaputa, ovisno kakvo je bilo vreme.

IV. Nošnja od 1940-ih do 1950-ih godina

Dolaskom četrdesetih godina i drugoga svjetskoga rata, pa sve do pedesetih godina, jako se mijenja život, status, egzistencija i oblačenje mještana Podravske Sesveta. Ratne godine donose sa sobom pljačke, uništavanje imovine, migracije stanovnika, sve je veće siromaštvo i neimaština. Ljudi nose sa sobom sve što mogu ponijeti, a tako i odjeću. Neki se skrivaju u prekodravlju, pojedine obitelji u svojim kućnim skrovištima skrivaju sve što se sakriti može. Mijenjaju se, dolaze i odlaze vojske: Čerkezi, Kozaci, Nijemci. Mnogi se ormari i škrinje s tekstilom pljačkaju, a ono što nije zanimljivo, pali se. Poznati su slučajevi kada su domaći ljudi pljačkali svoje mještane, raznosili im imovinu samo zato što su drukčije razmišljali. Strana vojska u većini je slučajeva spalila ruho i tkanje iz ormara na dvorištu. Nakon završetka rata ljudi koji su izbjegli vraćaju se na svoja ognjišta i počinju vrlo težak život iz početka. Dolaze novi nameti i od onoga malo što se proizvelo mora se davati državi. Doslovce se čiste tavani i ormari da bi se namirilo državu. Ponovo su mještani oslonjeni na svoje vlastite proizvode. Trgovine ne rade, nema u njima tekstila. Ponovo gotovo svaka kuća sije konoplju, prede se i tka platno. Otkano se platno kroji i boji te se nosi i svetkom i radnim danom. Ne samo što su takvu nošnju nosile žene, nego su i svojim muževima, one koje su znale, krojile i šivale hlače i rubače. Uspostavom kakve - takve vlasti i normalizacijom života obitelji dobivaju bonove za namirnice koje mogu kupiti. Tako je i s platnom i odjevnim tekstilom. Znalo se tko koliko metara platna može i smije kupiti. Ustrojem vlasti u mjestu dolazi do promjena. Mlade se poučava, drže se tečajevi kuhanja i šivanja. Odlučnije djevojke, kojih je bilo vrlo malo, režu svoje pletenice te se počinju nositi modernije. Postaju predmetom ismijavanja ili po domaće "ljudi ž njezov delajo norca". Skraćuju suknje koje više nisu našnjitane. Počinju nositi haljine. No, one konzervativne obitelji drže do svojega tradicionalizma i ne dopuštaju se svojim kćerima tako oblačiti. Žene se u zimskim večerima okupljaju po kućama i predu pređu od konoplje da bi otkale mnoge desetine platna za udaju svojih kćeri. Pedesetih godina život se normalizirao, ali su još uvijek

ljudi teško živjeli. No, sada su bili dosta oslonjeni jedni na druge. Obitelji i rodbina pomagali su jedni drugima u svim težim poslovima. No, vlast je izmišljala poreze i namete. U selu je bila osnovana poljoprivredna zadruga koja je dovezla stroj za obradu konoplje i po tome se vidi koliko je bila velika proizvodnja konoplje u to vrijeme. Mještani su dovozili vozove konoplje u zaprežnim kolima na obradu. Da bi tome stala na kraj, vlast donosi zakon da se konoplja više ne smije močiti u Dravi i kanalima. Iz općine Đurđevac dolaze plaćeni ljudi u pola noći raspustiti konoplje koje su se močile u kanalu. Poznato je koliko su Sesvečani bili organizirani, čuvali su straže te nepoželjnu vlast dočekali z motikama, vilama, krampovima, toljagama i dr. Borili su se da očuvaju obradu konoplje te nekoliko puta istukli nepoželjнике i sačuvali svoju konoplju. Mnogi su godinama snosili posljedice toga čina. Do pedesetih godina ponovo se vraća kod domaćih Sesvečana prepoznatljiva nošnja. U velikoj se mjeri nastavlja na onu prijeratnu. Evo što o tim godinama pričaju moje kazivačice.

1. Letna nošnja za svetek

Dekle so se još navek česale napeto ili tak da je naprav malo nabremana i napušćana kika, a odzađ je bila razdeljena na dva dela i spletena vu dve fute. Sakoja je futa bila spletena od tri pramena kike. Dok so ju plele, znale so kiku navlažiti z vodom ili namazati svinjskom ili gušćjom maščom. Odzađ so dekle spletene fute omotala f kolombar kojega so pričvrstile z drotene iglicam. Na levoj strani¹ nosile so kiticu sezonskoga cvetja pričvršćenu z drotenom špangicom. Mogel se je deti i zalist, a nekoje so nosile ukrasnu špangicu v obliku cveteka. Dekle so si takvu špangicu kupovale na prošćenju ili so deklam dečki kupili za dar. Od nakita so na vuve nosile zlatne ili srebrne menduše z joke ili bez njejov. Okre vrata so imale srebrne lanceke ili zlatne, s križecom ili z medaljicom, ovisno već kak je koja bila bogata. Na sebi so imale oplečke, i to v različite bojam, na drobne ružice, a retko koja jednakoga. Nadmetale so se koja bu imala lepšega. Materijal je bil kupovni, z dučana. Poznati dučani so bili f Pitomači kod Galjara, v Đurđevcu i vu Virju. Ako je išel kakov god i veliki svetek, onda so išle z biciklom

po materijala samo kaj bu dekla bolje oblečena. F selu je bilo nekoliko šnajdaric koje so jem šivale i zmišljale cifre na krajgline, rukave, prvoj atulji. Bile so to sakakve reguljice, faldice, šlinge i špice. Teško je opisati jel je sakoja bila drugačeša. Najviše se je pokazivalo to bogatstvo za Vuzem, Trojake, Božič i za svate. F Sesvetam so šivale Ana Halusek i njezina sestra Jela Cugovčan. V leto so nosile oplečke s kratke rukave, širše i lampasteše. Pripašivali so se, a posle so se nosili i raspasani na suknji. Suknje so nosile šarane, z opasinom i šnjitam dva prsta širokem. Nekoje so još navek nosile



le štofene suknje, al ne više do gležnjov dugačke, nego samo do pol listankov. Spod suknje so nosile jednu ili dve pocuknjare, zdola našlingane, od pečnoga platna kupljenoga v dućanu. Na suknji so imale svezanoga frtuna dugačkoga kak i suknja, bez ranclov. Bile so okolo zašite špice ili našlingana vuska mustrica. Dekle so nosile svetio plave ili bele frtune, nekoje i crlene, al nigda tamne boje. Na nogam so nosile bele končene štonfe, cipele ili sandale od crnoga ili čandavoga boksa - kože. Nekoje so imale lakerane cipele, vekšinom kupljene v dućanu kod Bate f Pitomači.

Dečki na glavi više neso nosili škrljake, nego so počesani na jenu stran ili od čela na odzađ, tak da jem je kika malo podignjena na temenu glave. Nosile so se zalizane flizure. Na sebi so nosili rubaču, retko koji zešitu i to belu, svetio plavu, svetio zelenu, svetio žutu, kremastu, z dućana, kupljenu. Lače so bile crne ili čandave, štofene ili cajgane, ali šivane kod domači šnajdarov i malo širše, ne napete. Zdola so nogavice bile podvinjene do dva prsta širine i zapegljane. To je bil ukras. Na laćam so bila tri žepa, dva odnaprav i jeden odzađ za šetofljin, a nekoje

so imale i maloga žepeca za vuru ili paljenku. Dečki so na nogam nosili končene štonfe, niske cipele ili sandale kupljene kod Bate. Razlika zmed dečkov i oženjeni v nošnji je bila to kaj so dečki bili gologlavi, a oženjeni so nosili crne, zelene i čandave škrljake.



Sneje so se nosile kak i dekle samo kaj so na glavi nosile šamije štofene, i to crlene, kremaste, bele i narandaste. Jedino stareše sneje so nosile malo tamneše boje. K meši so nosile v rukam rupčeca, mo-ljitvenika i čislo, a dekle otrgnjenoga cveta, rupčeca i čislo namotano okre ruke.

Dekličke so bile oblečene kak i dekle samo kaj so jem dve spletene fute visele preko pleč. Bute so bile svezane z belem, plavem ili crlenem mašljinom na kraju.

Dečoki so se isto nosili kak i dečki samo bez škrljaka. Deci se je oprava šivala kod šnajdaric jer se za nje neje išlo kupuvat v dučan. Bilo jem je dobro i doma zešito.

2. Zimska nošnja za svetek

Dekle so se nosile kak i v letu samo na sebi so imale oblečene bluze z dugačke rukave, šarane z ukrase. Na bluzam so nosile domače naštrikane veste. Vunu za štrikanje so kupovale v dućanu. Na vestam so v zimi, dok je bila jaka zima, nosile svilne vunene rupce. Retko so s tem rupcom pokrivalo glavu. Vekšinom so ga nosile na pleče, a odnaprav preklopljenoga z vugle koje so držale z rukam. Suknje, pocuknjare i frtune nosile so kak i v letu, a na nogam naštrikane debele štonfe i visoke cipele ili čiznice.

Dečki so i v zimi bili gologlavi, a na rubači so nosili štrikanoga lajbeka od vune ili štrikanu vestu. Imali so i kaputa kratkoga, i negda, još na njemu debeloga štofenoga kaputa ako je bila jaka zima. Lače so bile od deblješega štofa, a na nogam čizme z nabrane šaram ili visoke cipele. Oženjeni čoveki so se nosili kak i dečki samo kaj so još na glavu metal i škriľjake.

Sneje so se nosile v zimi kak i dekle samo so na glavu vezale šamiju. Šamija se je vezala pod bradom.

Dečk i so bili malo deblješe oblečeni v zimi. Na glavi so imali zešite kape šiltače ili vunene naštrikane. Deklićke so imale svezanoga svilnoga vunenoga debeloga rupca koji se je del na glavu i omatal okre njeov spod ruk i odzađ svezal z dva vuzla. Na rukam so i jedni i drugi nosili naštrikane rukavice, vekšinom bez prstov, samo s palcom naštrikanem.

I

3. Letna nošnja za saki den

Dekle so bile počesane kak i za svetek samo si neso kiku bremale ni cifrale. Na sebi so imale oplećke - v letu bele, odnaprav malo našlingane. Posle nekuliko let nošenja odsvetešnja se je oprava nosila za saki den. Nosila se je tak dugo dok se ne razdrla i poserela. V letu so dekle pretežno bile bose. Nosile so samo jednu pocuknjaru. Spred suknje nekoje so nosile šaranoga frtuna, zešitoga na okrug f špinec, a na prsam s tablicom. Isto tak so se nosile i sneje samo kaj so na glavi nosile šamiju

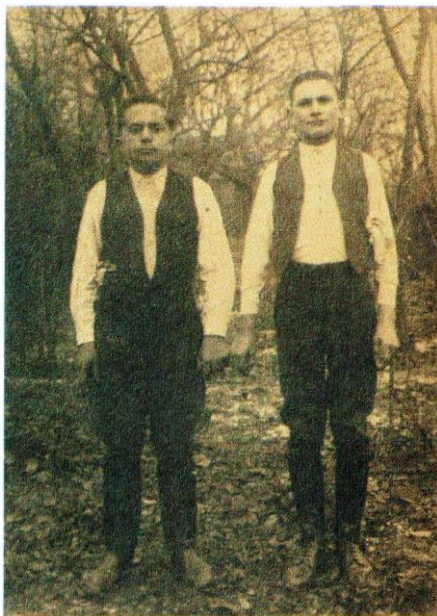
na točke ili pužice, i to končenu ili rupca koji ne moral biti svezan na glavi, ali je bil na pleče okre vrta omeknjen. Znaló se je onda da je žena vdata. Frtune so nosile skrojene kak i dekle samo tamne boje - crni na ružice, tamnoplavi, a materijala so kupovale v dućanu. Na nogam so nosile crne štofene papuče koje so se kapčile z drukljinom na jednu stran.

Dečki so bili gologlavi, v rubači, s prisukane rukave i naprav raskapčeni. Nosili so lače i v letu so pretežno bili bosí. Oženjeni so bili oblečeni isto kak i dečki samo so na glavi nosili zešitu kapu šil-taču. Spred lač so nekoji nosili tamnoplavoga frtuna s tablicom - šulca. Tak so duže očuvali lače od čerepanja i mazanja.

Dekličke so bile počesane na dve fute koje so bile svezane samo s koncom. Na sebi so nosile tenku šaranu suknjičku bez frtunca i bluzicu bez rukavov. Nekoje so imale suknjičke na trogere da jem se ne omekivajo, a nekoje na gumilastiku. Bile so bose.

Dečoki so nosili rubače s kratke rukave, kratke lačice s trogere i z malom tablicom spred, a malo vekši so imali lače bez trogerov i tablice.

F tem razdoblju nošnja se je jako malo menjala ili pretumbavala. Razlika je bila v malo detaljov. Kakov je materijal bil kupljen, takov se je nosil. Koja je šnajdarica bolje znala zešiti, više so k njoj žene nosile šivat. One so pak za svoj posel bile plaćene z novce ili so jem odsluživali s težeke. Tak da so jem žene išle kopat kokruza, skapat krumpera, kopat gorice i druge posle delat. Snajdarice so zmišljale se i šakaj. Jedna je nagovorila mladu sneju kaj joj je zešila maloga zvončeca. Tak, dok se je okrenola i odala, kaj se je čul zvončec. V ono vreme, kak bi i denes rekli, štele so žene biti moderne. Zato je sakoja šnajdarica bila modni kreator koji je šival same originale. No i sneje so kreirale modu. Jedno



razdoblje neso nosile frtune, pak za par godin počele so je nositi. Se je oviselo o tomu kak je koja bila slobodnešega ponašanja. Onda, dok je jedna nekej započela, druge so poprijele i stil se je menjal.

* * *

Danas, dok pišem ove zadnje redove, ima elemenata koji su još uvijek prepoznatljivi u nošnji Podravske Sesvete. Samo do kada? Žene rođene 30-tih godina i nakon drugoga svjetskoga rata još uvijek nose široke našnjitane suknje u četiri pole i frtune. Poneka nosi i šivanu bluzu. Jako paze da su boje marama s kojom pokrivaju glavu, bluze i suknje u skladnim tonovima. Pogotovo se to može primijetiti nedjeljom kad odlaze u crkvu na misu. One još uvijek čuvaju staru tradiciju. Gledajući mlađe generacije ne vidi se razlika između gradske nošnje i one u našem mjestu. Zato hvala svim onima koji se ne srame nositi svoju nošnju jer se po njoj može prepoznati iz kojega smo mjesta. A mi smo još uvijek iz Podravske Sesvete.

U Podravske Sesvete 2009. godine.

Kazivači

Bratanović Kata - Kurclinovka r. 1891. f 1983.
Birovčec Kata - Katička r. 1916.
Cugovčan Filip - Maščenkin, farbar r. 1911. f 2002.
Cugovčan Ignac - Bogčev r. 1893. f 1970
Cugovčan Jela - Maščenkina, šnajdarica r. 1910. f 1993.
Cugovčan Mara - Maščenkina r. 1936.
Cugovčan Stjepan - Maščenkin, šnajdar r. 1932. f 2009.
Fičko Andrija - Jendraš r. 1896. f 1983.
Fičko Franjo - Škamba r. 1907. f 1996.
Halusek Ana - Ploščakova-Lovriškova, šnajdarica r. 1899. f 1979.
Karšić Ivan - Sankalj r. 1897. f 1978.
Kirin Mara - Mimošina, šnajdarica r. 1904. f 1974.
Kolar Jela - Kešijevka r. 1902. f 1973.
Kolarić Kata - Kolarička, šnajdarica r. 1912. f 2009.
Kovačić Željko - Biležnjikov, učitelj r. 1937.
Lončarić Josip - Puzder, šustar r. 1908. f 1991.
Matočec Jakob - Đuradenkin r. 1912. f 1995.
Matočec Marija - Đuradenkina r. 1911. f 2003.
Palaić Zora - Vungelova, popevalja r. 1920.
Pintarek Ana - Babosova r. 1908. f 1994.
Pintarić Anđelka - Kladarčanova r. 1920.
Rođak Ivka - Frljina r. 1934. f 2009. i
Šerbedija Kata - Šustarica, popevalja r. 1901. f 1981.
Šic Ljerka - prof. r. 1917.
Škriljak Jela - Dragančica r. 1890. f 1971.
Sokec Mara - Cižmarova, česalja r. 1914. f 1974.
Zrinski Ana - Nana Junčeva, popevalja r. 1913. f 1994.
Zrinski Eva - Mandičeva, šnajdarica r. 1893. f 1980.

Zahvaljujem se župniku Podravske Sesveta Krunoslavu Kefelja
na velikodušnoj pomoći oko sređivanja podataka o kazivačima.

Svima od srca HVALA!

Rječnik manje poznatih kajkavskih riječi¹

A

ambrela - kišobran

atulja - prednji ili zadnji dio odjevnoga predmeta

B

bavel - vrsta vunenoga rupca

betvo - stabljika

birka - ovca

birkaš rubec - vuneni ručno pleteni rubac

birkeči - ovčji

brambuljki - pupoljci

bumbuvačka - pribadača

cifrale - ukrašavale

cifrasto - ukrašeno

cukor - šećer

cvek - metalni umetak na potplatu cipele u obliku polumjeseca

čandava - smeđa

čerešnje - trešnje

čerevo - trbuh

česalja - žena koja češlja

čova - muški vuneni odjevni predmet sličan zimskom kaputu

¹ U većini se slučajeva riječi navode u polaznom, kanonskom obliku (nominativu jednine kod imenica, infinitivu kod glagola itd.). Međutim, zbog lakšega snalaženja, kod nekih oblika riječi koje bi bilo teže povezati s polaznim, navodi se oblik potvrđen u tekstu (npr. itale - bacale, jem - im itd.).

dečok - dječak
dekla - djevojka
dekličke - djevojčice
del - stavil
delala - radila
delati - raditi
delatni - radni
delin - vrsta tkanine
den - dan
desetka - tkano platno dužine 10 metara
dovađale - dolazile
drezga - vodena trava, vrsta biljke koja raste u vodi
drobne - sitne
drotene - metalne, izrađene od žice
drug - ravni drveni prut, motka
drugačese - drugačije
držalje - držak, držalo
dučan - trgovina
dukši - duži
dve meste - dva dijela

E

ekljano - vezeno kukičanjem

F

falda - uski ušitak na platnu ili odjevnom predmetu, nabor na odjevnom predmetu
farbarsko - obojeno domaće platno
fonjeno - koje je od flanela
franda - ukras ispleten od više vunениh ili končanih niti
frkanci - cigarete domaće izrade
frtun - pregača

fteknjeno - umetnuto

fute - pletenice

G

gliblješa - dublja

glod - jednobono, bez motiva

glunta - okruglasta gruba tvorevina, kvrga

god - dan sveca, svetkovina

gondol - ukrasna kuglica napravljena od vune (na kapi i si.)

gorice - vinograd

graj - grah

graner - nabrana i zašivena traka platna na ženskoj odjeći, volan

gunj - pokrivač domaće izrade

gurava - mršava

gušpan - šimšir, zimzeleni grm

ilijaš - putujući prodavač bižuterije

itale - bacale

iži - kući

jakša - jača

jednostalneše - jednostavnije

jem - im

joke - ukrasna stakalca okrugloga oblika

jorgovanska - boja jorgovana, ljubičasta

kak - kao

kamašljin - kožnata tvrda sara s kopčama koja se je nosila na cipe]a
ma i bila zamjena za čizme

kapčili - kopčali

karučice - naušnice u obliku prstena
kavine - boje bijele kave
kika - kosa
klasale - razbarušile (kosu)
ko - kao
kocen - ostatak klipa kukuruza bez zrnja
kokruzina - kukuruzovina
kolombar - pletenice zavinute u krug
komotneši - prostraniji, udobniji
kraljuš - ogrlica od staklenih perli
kresilo - svjetlucalo
krpica - komadić platna
lad - hladovina, hlad
lenskoga - lanenoga
listanki - listovi, mišići na potkoljenicama
luknica - rupica opšivena koncem u koju se umeće gumb
majenče - maše
majka - baka
mašljin - mašna
maže - prlja ,
med - između
menduš - naušnica
menši - manji
meša - misa
metala - stavljala
micice - vrsta vrbe
mivanje - umivanje, svatovski običaj pri kojemu se daju pokloni mladencima
mlajše - mlade
močelnica - 24 struka konoplje pripremljenih za močenje u potoku

more - može

muškat - pelargonija, vrsta cvijeća

muve - muhe

nacigani - koji ima nabore (platno i si.)

nadmetale - natjecale

nafrkana - umotana

najtenše - najtanje

naklopano - ručno bojeno platno kod bojitelja

nakolenče - malo dijete koje u svatovskom običaju sjedi u krilu mla-denke

nalukivati - provirivati

nanula - drvena obuća s kožim remenima

naprav - s prednje strane, sprijeda

narudano - sitno nabrano

naširše - nabrana tkanina s naborima širine 2-4 cm; na takav način zapeglana suknja

naštrikane - ispletene

natikati - nataknuti

navek - uvijek

nigda - nikada

nikakvejov - nikakvih

NJ

njejov - njih

njejova - njihova

obešvica - ovratnik

oblečena - obučena

obojek - komad platna za omatanje nogu, obojak

obrisač - ručnik

odzad - otraga

okolanti - ruže

okolo - oko, okolo

*>

okre - oko, približno

omatati - umotavati

omikavala - klizila s glave ili ramena

opasina - pasica, platnena traka, dio suknje, pregače ili podsuknje širine
oko 5 cm na kojoj su prišiveni nabori

oplećek - ženski odjevni predmet, oplećak

oštrignjeni - ošišani

otprteše - otvorenije

P

paljenka - upaljač

panklin - svilena, končana ili pamučna traka

paper - papir

pasmo - 60 odbrojenih niti za tkanje platna

pazuji - pazuhu, dio tijela između ruke i prsnoga koša

pečno platno - bijelo pamučno platno

pedem - pedalj, mjera za dužinu

pilimpar - leptir

plac - slobodan, neiskorišten prostor

plajati - nekoliko puta na dan močili platno na potoku i sušiti na suncu

pliserana - plisirana, sit no naborana I ka ni na koja se i i adu je lako da
se navlaži i suši pod teretom

pocuknjara - podsuknja

podmet - umetak

pola - širina platna za suknje, gačr ill podsuknju i i nosi oko 70 < m

ponjava - plahta

popravak - odar za pokojnika

poserela - izbljedadjela, koja je izgubila boju

povijanje uredivanje 11 izme i vijem a mladenki /a udaju

povoj - oko 2 metra dugačka i 10 cm fliioka tekstilna liaka za omota-
vanje novorođenčeta

pramica - 12 odbrojenih niti namijenjenih za tkanje platna
prepičiti - probosti
presušati - sušiti platno na suncu (obično ljeti jedanput godišnje)
preštepno - prošiveno iglom i koncem
prevežival - zavezivao
pribadale - učvršćivale (iglom)
pribol - učvrstio (iglom)
prigaživale - uzastopno gazile
prigibale - saginjale
pri jela - primila
pripašivati - zapasivati, stavljati u pasicu suknje ili hlača
puculišće - žensko oglavlje, pokrivalo za glavu

R

Rancli - platno nabrano na koncu i prišiveno za odjevni predmet
rasove - vile
raspasana - slobodno spuštена preko suknje ili hlača
rasporek - rasporak, razrez na muškim hlačama; razrez za odjeći
rastelezano - jako raskopčano
razdeljena - podijeljena
ražnjerane - razvezane
ređe - ponekad
rubaća - muška košulja
rubacka - dječja haljinica
ručica - jedan struk konoplje oblikovan i pripremljen za močenje na potoku
rupčec - rupčić
ruso - ružičasto
ruvo - ruho, djevojačka oprema za udaju

S

sakakve - lazličite, svakakve
saki - svaki
sakojja - svaka

sel - sela (G mn. od selo)
složen - načinjen
smicali - vukli po zemlji
sneja - snaha, mlada udata žena
snovače - naprava za snovanje platna
snovanje - namatanje odbrojenih niti na snovače nakon čega su pripremljene za tkalački stan
so - su
špikane - izbodene
spram - pokraj, nasuprot
spretnesha - spretnija
stareše - starije
steza - razdjeljak u kosi
stišnjeno - stisnuto
strnjak - strnište, ostatci pokošenoga žita u polju
surka - ženski vuneni odjevni predmet
suva - suha
svetek - blagdan
sveze - trake za vezanje
svilni - koji je od fine tkanine; koji je od svile, svileni
svinjena - savinuta
svitnjak - svitnjak, vrpca kojom se vezuju gaće, ispletена ručno od 10 do 15 niti od konoplje i duga oko 2 metra

Š

šamija - štofeni rubac
šarano - šareno, u više boja
šetofljin - novčanik
škapular - svetački medaljon
šlinga - strojno ili ručno vezeno platno s rupicama
šmrčki - vrsta proljetnoga grmolikog cvijeća karakterističnoga mirisa
špaga - konopljani konac
špangica - ukosnica
špinci - vrhovi

štela - htjela

štonfi - čarape

štrancel - ukras ispleten od više niti

štrigli - šišali

štripasto - raspršeno (o suhoj kosi koja strši)

šustar - postolar

T

tegljati - drvenom napravom ravnati platno, glačati

težak - radnik u polju

tijen - tjedan

tišljar - stolar

topleša - toplija

trater - ljevak

trde - tvrde

truc - prkos

V

V - u

vankuš - jastuk

vankušec - mali jastuk, jastučić

vekšinom - većinom

vetrenjak - ženski odjevni predmet

vilan - bijeli platneni pokrov

višnjeva - tamnocrvena, koja je boje višnje

vitlenice - naprava za namatanje prede

vnuke - unuke

vnutre - unutra

voščene - voštane, koje su od voska

vrj - vrh

vuvo - uho

vuzli - čvorovi, uzlovi

vužeši - uži

Z

zaboli - uboli; utaknuli

zafkrnoti - umotati, zamotati

zaitili - zabacili

zalist - širokolisna veprina, vrsta biljke

zarijaveli - zaprljali

zašit - ušiven

zateknjen - utaknut

zavinjena - savinuta

zdeneše - hladnije

zdola - odozdo

zdrapala - izgrebla

zešit - sašit

zgora - odozgo

zmazala - zaprljala

zmed - između

znad - iznad

znaopaka - naličjem, s druge strane

Ž

ž - s

žep - džep

žepec - mali džep, džepić

žganci - hortenzija, vrsta cvijeća

žitnjara - velika plahta od gruboga platna za sušenje plodova, mlaćenje žita i si.

žnjeranci - vezice za cipele

žnjore - uzice, ukrasne trake

Bilješka o piscu

Josip Cugovčan rođen je 1955. godine u Podravskim Sesvetama u kojima i danas živi. Još se kao dijete volio likovno izražavati po knjigama i tuđim plotovima. Prva su mu slika na staklu bile Ruže. Intenzivno se bavi slikarstvom od 1971. godine. U radu mu je savjetima pomagao njegov bivši nastavnik likovnoga odgoja Zvonimir Dorogi. Najčešći su motivi njegovih slika folklorni običaji i krajobraz Podravine. Prvi put izlaže na skupnoj izložbi u Galeriji Staroga grada u Đurđevcu 1972. godine, a prvu samostalnu izložbu imao je u Zlataru 1975. godine. Status slobodnoga umjetnika dobiva 1981. godine.



Izlaže na mnogim skupnim i samostalnim izložbama u domovini i diljem svijeta. Zastupljen je u knjizi autora Vladimira Malekovića kao naivni umjetnik osebujnoga i prepoznatljivoga stila. Sudionik je brojnih likovnih kolonija, a u više navrata boravi u SAD-u (Pittsburg) kao gost Hrvatske bratske zajednice.

Pasionirani je skupljač narodnoga blaga i vlasnik bogate etnografske, arheološke i paleontološke zbirke. Radio je i ilustracije i nastavnice za nekoliko knjiga i časopisa. Poznat je i kao oslikavatelj uskrasnih pisanica na tradicijski način - tekućim pčelinjim voskom.

Ministarstvo kulture proglasilo je njegove urlikatne podravske pisanice nematerijalnim kulturnim dobrom Republike Hrvatske. Voditelj je Hrvatskoga folklornoga društva Sesvečice. Član je Družbe Braća Hrvatskoga zmaja, Zmajskoga stola u Križevcima.

Za svoj je rad primio veliki broj priznanja i nagrada:

- 1992. Zlatnu plaketu Zlatara,
- 1997. Zahvalnicu Hrvatske bratske zajednice u Americi,
- 1997. Plaketu grada Koprivnice,
- 1999. Plaketu Etnografskoga muzeja Zagreba,
- 1999. Nagradu Koprivničko-križevačke županije za doprinos promicanju njezinoga ugleda u zemlji i svijetu.

Sadržaj

<i>Riječ urednika</i>	5
-----------------------------	---

<i>Predgovor</i>	7
------------------------	---

<i>Podravske Sesvete</i>	11
--------------------------------	----

I. Nošnja prije 1900-te godine

1. Ženska letna nošnja za svetek - dekle	15
2. Ženska letna nošnja za svetek - sneje	21
3. Ženska zimska nošnja za svetek	26
4. Muška letna nošnja za svetek	29
5. Muška zimska nošnja za svetek	32
6. Ženska letna nošnja za saki den	32
7. Muška letna nošnja za saki den	33
8. Ženska zimska nošnja za saki den	34
9. Muška zimska nošnja za saki den	34
10. Stare žene i stari čoveki	35
11. Oblačenje v žetvi	36
12. Nošnja f korizmi	37
13. Nošnja za svate	38
14. Tek rođeno dete	41
i	
15. Oprava za pokonjega - mrtvika	41
16. Kupanje v letu na Dravi i na kanalu	43

II. Flizure

1. Flizura na pletaču iglu	46
2. Flizura na baroke ili zafrčke	46
3. Nabremana flizura z bremajzlinom	47
4. Flizura na kokruzinu - povita na lokne	48
5. Flizura trater	48

III. Nošnja 1920-ih do 1940-ih godina

1. Ženska letna nošnja za svetek i svečane prilike - dekle	51
2. Ženska letna nošnja za svetek i svečane prilike - sneje	53
3. Muška letna nošnja za svetek	56
4. Ženska zimska nošnja za svetek - dekle	58
5. Ženska zimska nošnja za svetek - sneje	58
6. Muška zimska nošnja za svetek	59
7. Dečja zimska nošnja za svetek	59
8. Nošnja za svate.....	60
9. Nošnja za saki den - delatni den	63
10. Nošnja f korizmi i na sprevodu	65

IV. Nošnja od 1940-ih do 1950-ih godina

1. Letna nošnja za svetek	68
2. Zimska nošnja za svetek.....	71
3. Letna nošnja za saki den	71

<i>Kazivači</i>	75
-----------------------	----

<i>Rječnik manje poznatih kajkavskih riječi</i>	77
---	----

<i>Bilješka o piscu</i>	87
-------------------------------	----

NARODNA NOŠNJA
PODRAVSKIH SESVETA



ISBN 978-953-56087-0-7



9 789535 608707